

KASVUN PAIKKA

Uskontokasvatus Joutsan seudun päiväkotii
Röllissä ja seurakunnan päiväkerhoissa

Linda Kuisma ja Hanna-Mari Veteläinen

Opinnäytetyö, kevät 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi(AMK) +

Kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus +

Lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kuisma, Linda & Veteläinen, Hanna-Mari. Kasvun paikka – Uskontokasvatus Joutsan seudun päiväkotit Röllissä ja seurakunnan päiväkerhoissa. Diak Itä, Pieksämäki, kevät 2011, 67 s., 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaali-alan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Joutsan seudun seurakunnan päiväkerhojen ja päiväkodin uskontokasvatusta. Tavoitteena oli selvittää päiväkerhojen ja päiväkodin lasten vanhempien mielipiteitä ja ajatuksia kristillisestä kasvatuksesta ja varhaiskasvatuksen arvopohjasta.

Teoriaosuus opinnäytetyössä käsittelee kristinuskoa tämän päivän Suomessa, kristillistä kasvatusta sekä varhaiskasvatusta. Työn kirjallinen osuus koostuu teoriaosiosta, kyselytutkimuksesta ja sen analyysistä sekä prosessin pohdinnasta.

Aineisto opinnäytetyötä varten kerättiin kvantitatiivisella kyselytutkimuksella, jossa oli myös muutama avoin kysymys. Kyselyn kohderyhmänä olivat seurakunnan päiväkerhoissa käyvien lasten sekä päiväkodin lasten vanhemmat. Kyselylomakkeet vietiin seurakunnan päiväkerhotyöntekijöille ja päiväkodin työntekijöille, jotka jakoivat ne eteenpäin vanhemmille. Vastauksia saatiin takaisin 43 kappaletta. Tulokset analysoitiin SPSS-ohjelmaa apuna käyttäen.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että vanhemmat eivät koe suurta eroa kristillisen kasvatuksen ja varhaiskasvatuksen välillä. Vanhempien mielestä on tärkeää, että lapset saavat kristillisen kasvatuksen, vaikka he eivät mieltäisikään itseään uskonnollisiksi. 74 % vanhemmista katsoi kristillisten arvojen olevan samanlaisia kuin kasvatuksessa yleensä vallitsevien arvojen. Seurakunnan ja päiväkodin välinen yhteistyö koettiin hyväksi. Yhteistyötä ei kuitenkaan suuremmin tarvitsisi kehittää.

Asiasanat: kristillinen kasvatus, uskontokasvatus, kristinuskko, varhaiskasvatus, vanhemmat, päiväkotit, seurakunta, päiväkerho, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Kuisma, Linda & Veteläinen, Hanna-Mari. Place of growth – Religious education in daycare center Röllä and parish day clubs at Joutsa. 67 p., 3 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, spring 2011. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services + option in Christian Youth Work + kindergarten Teacher Qualification.

The aim of this study was to find out about religious education in parish day clubs and day care center in Joutsa. The aim was to find out about opinions and thoughts of parents of day club children and day care center children about Christian upbringing and values of early childhood education.

The theory part of the thesis processes Christian religion nowadays in Finland, Christian upbringing and early childhood education. The written part consists of theory part, questionnaire and the analysis of it and pondering of the process.

The material for the thesis work was collected with quantitative questionnaire which also included a few open questions. The target group of inquiry was parents of parish day club children and day care center children. Questionnaires were taken to parish day club workers and day care center workers, who distributed them to parents. Answers were got back in 43 copies. The results were analyzed with using the SPSS computer programme.

Research results showed that parents do not feel a big difference between a Christian upbringing and early childhood education. Parents experience it is important that children get Christian upbringing although parents do not see themselves as a religious. 74 % of parents thought that Christian values are similar to values of normal upbringing. Cooperation between parish and day care center was experienced as a good thing. However, cooperation would not had to be developed much.

Keywords: Christian upbringing, religious education, Christian religion, early childhood education, parents, day care center, parish, day club, quantitative analysis

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KRISTINUSKO TÄMÄN PÄIVÄN SUOMESSA	8
2.1 Kristinusko nykypäivänä	8
2.2 Kristinusko tilastoina	9
2.3 Suomalaisten arvot ja asenteet.....	10
2.4 Uskonnollisen perinteen siirtyminen	11
2.5 Kirkon tulevaisuus	12
3 KRISTILLINEN KASVATUS	14
3.1 Kristillisen kasvatuksen määritelmä	14
3.2 Päiväkerhotyö	15
3.3 Kristillinen kasvatustyö lapsen kehityksen tukena	16
3.4 Lapsen uskonnollinen kasvu	17
3.5 Lapsen moraalisen kehityksen	19
3.6 Eettisyys ja kristilliset arvot	20
4 VARHAISKASVATUS.....	24
4.1 Varhaiskasvatustyön määritelmä	24
4.2 Oppimiskäsitykset varhaiskasvatustyössä	24
4.3 Päiväkoti kasvatustyönä	26
4.4 Seurakuntien ja päiväkotien yhteistyö	28
4.5 Varhaiskasvatustyön uskontokasvatustyö	29
4.6 Uskontokasvatustyö monikulttuurisessa maailmassa	31
5 AIEMMAT TUTKIMUKSET	33
5.1 Hakalan pro gradu -työ	33
5.2 Luukkaisen ja Pölläsen opinnäytetyö	34
5.3 Hongiston opinnäytetyö.....	35
6 YHTEISTYÖKUMPPANIT	36
6.1 Joutsan seurakunta ja lapsitoiminta	36
6.2 Päiväkoti Röllä	37
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	39
7.1 Tutkimusongelmat	39

7.2 Kohderyhmä ja tutkimusmenetelmä.....	39
7.3 Kyselylomakkeen laadinta.....	40
7.4 Tutkimusaineiston keruu ja analysointi.....	41
7.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	42
8 TUTKIMUSTULOKSET STRUKTUROIDUISTA KYSYMYKSISTÄ	44
8.1 Taustamuuttujat	44
8.2 Kristilliset arvot ja uskontokasvatus.....	46
8.3 Päiväkodin ja seurakunnan välinen yhteistyö.....	49
9 VANHEMPIEN VASTAUKSIA AVOIMIIN KYSYMYKSIIN.....	51
9.1 Arvot kasvatuksessa	51
9.2 Seurakunnan ja päiväkodin välinen yhteistyö	53
9.3 Kristillinen kasvatus tänä päivänä	54
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA PROSESSIN ARVIOINTIA.....	56
10.1 Tulosten pohdintaa	56
10.2 Aiempien tutkimusten vertailua omiin tuloksiimme	59
10.3 Mitä olisi voinut tehdä toisin?	60
10.4 Prosessin pohdintaa	61
LÄHTEET.....	63
LIITTEET	
LIITE 1. Tutkimuslupa-anomus	68
LIITE 2. Saatekirje	69
LIITE 3. Kyselylomake	70

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on tutkia Joutsan seudun seurakunnan päiväkerhojen sekä päiväkodin uskontokasvatusta vanhempien näkökulmasta tarkasteltuna. Tarkoituksemme on tutkia, eroaako kristillinen kasvatusta ei-uskonnollisesta kasvatuksesta vai onko se vanhempien mielestä samanlaista. Ilmeneekö uskontokasvatusta kunnallisessa päiväkodissa vanhempien mielestä ja miten se näkyy? Onko lapsille kodeissa annettava kasvatusta samanlaista seurakunnan kerhoissa kuin päiväkodissa? Aiheemme rajautui lapsille annettavaan kristilliseen kasvatukseen Joutsan seudulla. Halusimme selvittää, onko kristilliseen kasvatukseen luonnehdittavia piirteitä havaittavissa seurakunnan piirissä olevien lasten lisäksi myös kunnallisen päiväkodin lapsilla. Päädyimme tekemään kyselytutkimuksen päiväkerhojen sekä päiväkodin lasten vanhemmille, koska halusimme selvittää uskontokasvatusta heidän näkökulmastaan.

Aiheen valitsimme sen kiinnostavuuden takia pohdiskellessamme kirkon nykytilaa ja tulevaisuuden näkymiä. Päädyimme tekemään tutkimuksemme Joutsan seudulla, koska siellä ei ole aiemmin tehty tämänkaltaista tutkimusta ja toinen paristamme on sieltä kotoisin. Aihe tuntui meistä ajankohtaiselta ja tärkeältä, koska lasten uskonnollista kasvatusta ei ole paljon tutkittu ja tutkimusten avulla toimintaa voidaan kehittää. Tulevina kirkon nuorisotyönohjaajina ja lastentarhanopettajana pystymme hyödyntämään tutkimustamme tulevassa työssämme.

Kirkko on heikentynyt instituutiona, koska siihen ei enää automaattisesti synnytä ja kuuluta vanhempien mukana. Uskonnonvapauslain myötä ihmiset tiedostavat oikeutensa valita uskonsa vapaasti tai olla uskomatta. (Kääriäinen, Niemelä & Ketola 2003, 110.) Tämä on vaikuttanut siten, että esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa uskonnosta puhuminen on muuttunut rajoitetummaksi. Näiden asioiden takia halusimme selvittää vanhempien ajatuksia uskonnon asemasta kasvatuksessa. Kokevatko vanhemmat kristillisen kasvatuksen eroavan ei-uskonnollisesta kasvatuksesta? Millaisena vanhemmat näkevät seurakuntien ja päiväkotien välisen yhteistyön?

Laissa on määritelty, että päiväkotien on annettava uskontokasvatusta eli yleiskristillistä kasvatusta. Päiväkotien on huomioitava uskontokasvatuksessaan kuitenkin vanhempien

vakaumus ja toiveet. Vanhemmilla on oikeus kieltää lapsiaan osallistumasta päiväkodin uskontoon liittyviin tilaisuuksiin. Laissa lasten päivähoidosta (1973) sanotaan, että uskonnollisessa kasvatuksessa on kunnioitettava ja tuettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Kirkon kasvatustyön painopisteenä on ollut vuosina 2003–2005 Koti – kasvun paikka, joka korostaa perhelähtöistä työtapaa. Kirkko haluaa tehdä yhteistyötä kotien ja perheiden kanssa erilaisissa elämäntilanteissa ja kysymyksissä. Perheen merkitystä myös korostetaan kristillisen perinteen välittäjänä. (Monikasvoinen kirkko 2008, 118.) Ensimmäinen kasvatusvastuu on aina vanhemmilla. Kristillinen kasvatusta, jota ovat tukemassa seurakunta ja mahdollisesti päiväkotien tai koulujen huoleksi.

Halusimme tuottaa ajankohtaista tietoa sekä yhteistyökumppaneillemme että alan opiskelijoille. Tutkimuksestamme toivomme olevan hyötyä yhteistyökumppaneidemme toiminnan ja yhteistyön kehittämisessä. Tulosten avulla seurakunta ja päiväkotien pystyvät myös tukemaan vanhempia paremmin, kun heidän mielipiteensä ovat selvillä. Mahdollisilla jatkotutkimuksilla pystyisi lisäksi saamaan laajemman kuvan vanhempien mielipiteistä kristillisyyttä kohtaan.

2 KRISTINUSKO TÄMÄN PÄIVÄN SUOMESSA

2.1 Kristinusko nykypäivänä

Modernissa maailmassa individualismi eli yksilökeskeisyys, kansalaisten omaehtoistuminen sekä yleinen demokratisoituminen ovat lisääntyneet. Suomessa tämä näkyy muutoksena uskontojen asemassa. Erilaisten vaihtoehtouskontojen suosio on kasvanut, koska ihmiset etsivät yhä enenevässä määrin yksilöllistä tapaa toteuttaa hengellisiä tarpeitaan. Vaihtoehtouskonnot elävät kuitenkin lähinnä Suomen kansanuskonnon, kristinuskon, rinnalla. Kristinuskon puitteissa vaikuttavat herätysliikkeet ovat keränneet myös kannatusta. Toisin kuin perinteinen kansanusko, uudet vaihtoehdot ilmentävät globaalia ja urbaania elämäntapaa tavoittaen varsinkin nuoria, korkeasti koulutettuja aikuisia, jotka haluavat valita mihin uskovat. (Kääriäinen ym. 2003, 53–86.)

Uskonnolliset instituutiot ovat heikentymässä ihmisten tiedostaessa vapautensa valita uskonsa. Instituutioiden heikentyminen näkyy ensinnäkin ihmisten kuulumisessa uskonnollisiin yhteisöihin. Jäsenmäärä evankelis-luterilaisessa kirkossa on laskenut 12 % 1950-luvulta lähtien 2000-luvun alkupuolelle ja kirkosta eronneita on joka vuosi enemmän kuin siihen liittyneitä. Suomalaisten selkeä opillinen sitoutuminen kirkon opetukseen on vähentynyt ja perinteiset uskonnolliset osallistumisen muodot ovat laskeneet. Vaikka uskonnon institutionaaliset muodot ovat heikentyneet, se ei ole kuitenkaan johtanut uskonnon kokonaisvaltaiseen vähenemiseen tai siihen, että yksilön elämästä puuttuisi yliluonnollinen ulottuvuus. Tästä kertoo se, että suomalaisten rukoilemisaktiivisuus tai usko jonkinlaiseen Jumalaan tai yliluonnolliseen ei ole muuttunut viimeisten vuosikymmenten kuluessa. Uskosta on sitä vastoin tullut yksityisempää. Siksi on mielekkäämpää puhua uskonnon muutoksesta kuin sen heikkenemisestä. (Niemelä 2006, 264–267.)

Luterilaista teologiaa voidaan luonnehtia paradoksaaliseksi, koska sitä pidetään yhtä aikaa liian ahdasmielisenä ja liian suvaitsevaisena. Esimerkiksi syksyllä 2010 mediassa kohahduttanut homokeskustelu kirkon kannasta homouteen aiheutti paljon kritiikkiä puolesta ja vastaan. Tämän keskustelun jälkimainingeissa kirkosta erosi ennätysmäärä ihmisiä, joissa on varmasti mukana sekä niitä, jotka eroavat kirkon ahdasmielisyyden

takia että niitä, jotka eroavat taas liiallisen suvaitsevaisuuden takia. Kritiikki Suomen kirkkoa kohtaan ei ole uutta, vaan sillä on ollut aina vaihtelevasti kansan syntipukin rooli (Jolkkonen 2006, 185–189).

2.2 Kristinusko tilastoina

Suomen väkiluku oli vuonna 2010 reilu 5 370 000 (Tilastokeskus 2011). Suurin ikäluokka Suomessa on ikääntyvät yli 50-vuotiaat ihmiset. Alle 15-vuotiaita väestöstä on 17 % ja määrän on ennustettu pysyvän lähitulevaisuudessa samana. Suomi on siis eläköitymässä sotien aikaisten suurten ikäluokkien tullessa eläkeikään. Maahanmuutto on lisääntynyt Suomessa voimakkaasti, mikä on lisännyt monikulttuurisuutta ja eri uskontojen vaikutusta. (Kirkon tutkimuskeskus 2008, 12–13.) Kirkkoon kuuluvien osuus suomalaisista on noin 83 %. Alhaisin tämä osuus on 40–49-vuotiaiden ikäluokassa eli keski-ikäisiä kuuluu kirkkoon suhteessa vähiten. Kirkkoon kuuluvia on eniten vanhimmissa ikäryhmissä sekä rippikouluikäisten että sitä hieman vanhempien ryhmässä, joissa 15-19-vuotiaista lähes 90 % kuuluu kirkkoon ja yli 80-vuotiaista 90 %. Naisten osuus on kaikissa ikäluokissa suurempi kuin miesten osuus. (Meidän kirkko 2007, 16.)

Suomalaiset voidaan uskonnollisuutta tarkastellessa jakaa neljään ryhmään, aktiivisesti uskoviin, peruseurakuntalaisiin, passiivisiin myönteisiin sekä ei-uskonnollisiin. Loput 10 % suomalaisista uskovat johonkin muuhun tai heistä ei ole tietoa. Suomen väestöstä 14 % uskoo aktiivisesti käyden useasti vuodessa uskonnollisissa tilaisuuksissa. He uskovat kristillisiin opetuksiin ja rukoilevat viikoittain. He kokevat itsensä uskonnollisiksi ja kokevat saavansa uskosta apua elämään. Tyypillinen aktiiviseurakuntalainen on yli 50-vuotias nainen. (Meidän kirkko 2007, 24.)

Peruseurakuntalaisia (35 %) on väestöstä eniten ja he edustavat tyypillistä suomalaista kirkkokulttuuria. Usko mielletään tässä ryhmässä melko tärkeäksi osaksi elämää, mutta se ei hallitse. Rukoilu on säännöllistä mutta uskonnollisissa tilaisuuksissa käydään vain harvoin, esimerkiksi jouluna ja pääsiäisenä. Aktiiviseurakuntalaisten tavoin peruseurakuntalaiset pitävät itseään uskonnollisina ja kokevat uskonnon vaikuttavan elämäänsä. Heitä on tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, mutta lähes kaksi kolmasosaa heistä on naisia. (Meidän kirkko 2007, 25.)

25 % väestöstä on passiivisia myönteisiä, jotka suhtautuvat positiivisesti uskonnollisiin asioihin, mutta eivät harjoita itse uskontoa aktiivisesti. He rukoilevat ainakin joskus ja osallistuvat uskonnollisiin tilaisuuksiin harvemmin kuin kerran vuodessa. He joko uskovat Jumalaan tai ovat siitä epävarmoja. Perinteisiä kristillisiä uskomuksia pidetään epäuskottavina. Kuitenkin he pitävät tärkeänä, että uskonnollisia toimituksia järjestetään syntymän, kuoleman ja avioliiton yhteydessä. Passiivisia myönteisiä on kaikissa ikäryhmissä eikä miesten ja naisten välillä ole eroja. (Meidän kirkko 2007, 25.)

Ei-uskonnollisia on väestöstä 16 %, eivätkä he usko Jumalan olemassaoloon tai käy juuri koskaan uskonnollisissa tilaisuuksissa. Yhdeksän kymmenestä ei rukoile koskaan. Joka viides ryhmään kuuluvasta mieltää itsensä vakaumukselliseksi ateistiksi. Puolet ei-uskonnollisista on kuitenkin sitä mieltä, että syntymän, kuoleman ja avioliiton yhteyteen kuuluu uskonnollinen toimitus. Ei-uskonnollisia on erityisen paljon nuorissa ikäryhmissä ja kolme neljästä heistä on miehiä. (Meidän kirkko 2007, 25.)

2.3 Suomalaisten arvot ja asenteet

Suomalaisten arvot ovat muuttuneet 1980-luvulta lähtien minäkeskeisempään suuntaan. Suhosen (2007) mukaan World Values -tutkimuksessa arvoja selviteltiin kymmenen valmiiksi annetun arvon avulla: rikkaus, tunnustuksen saaminen, jännitys, nautinnot, luovuus, sovinnaisuus, turvallisuus, perinteet, lähimmäiset ja ympäristönsuojelu. Arvot muodostivat selviä ryhmiä. Tiettyjen arvojen kannattajat ovat yhteydessä muihin tiettyjen arvojen kannattajiin. Ensimmäisen ryhmän arvot olivat rikkaus, tunnustus, jännitys ja nautinnot. Toiseen ryhmään kuuluvat perinteet, sovinnaisuus ja turvallisuus. Kolmas ryhmä muodostui arvoista ympäristönsuojelu, lähimmäiset ja perinteet. (Kirkon tutkimuskeskus 2008, 20–21.)

Arvot vaihtelevat erilaisissa ihmisryhmissä. Esimerkiksi ikä, sukupuoli, koulutus, elinympäristö ja sosiaalinen tausta vaikuttavat siihen millaisia arvoja ihmisille muodostuu. Ensimmäisen ryhmän arvot, rikkaus, tunnustus, jännitys ja nautinnot, ovat tärkeimpiä nuorille aikuisille ja varsinkin miehille. Erityisesti jännityksen hakeminen ja nautinnot ovat nuorilla aikuisilla tärkeitä. Toiseen ryhmään kuuluvia perinteiden vaalimista, sovinnaisuutta ja turvallisuutta arvostavat eniten rukoilevat sekä sellaiset, joilla on al-

hainen koulutus. Näiden arvojen kunnioitus lisääntyy iän myötä. Myös ryhmän kolme arvot, lähimmäisen kunnioitus ja ympäristönsuojelu nousevat tärkeysjärjestyksessä iän myötä. Vähiten näitä arvoja arvostavat nuoret. (Kirkon tutkimuskeskus 2008, 21–22.)

Uskonnollisuus on yhteydessä elämänarvoihin. Uskontoa tärkeänä pitävät arvostavat muita enemmän perhettä ja ystäviä. Yhteiskuntaa koskevat moraalikäsitkset ovat suurin piirtein samanlaiset itsensä uskonnolliseksi luokittelevilla sekä ei-uskonnollisilla ihmisillä. Sen sijaan yksilömoraalia koskevat moraalikäsitkset ovat uskonnollisilla ihmisillä huomattavasti tiukemmat kuin ei-uskonnollisilla. Esimerkiksi suhtautuminen avioeroon ja homoseksuaalisuuteen eroavat suuresti toisistaan uskonnollisilla ja ei-uskonnollisilla. (Kirkon tutkimuskeskus 2008, 24.)

Kristillisten arvojen ja tapojen noudattaminen nähdään usein kielteisenä asiana ja varsinkin neljä teemaa ovat tästä esimerkkinä: todellisuuskäsitys koetaan synkäksi, ihmis-käsitys pessimistiseksi, seksuaalisuuteen suhtaudutaan kielteisesti ja työtä jumaloidaan tavalla, joka ruokkii uupumista tehden levosta suoranaista syntiä. (Jolkkonen 2006, 188–189.) Nämä käsitykset liitetään usein stereotyyppisenä ajatteluna kristinuskoon, vaikka totuus olisi toinen.

2.4 Uskonnollisen perinteen siirtyminen

Uskonnollisen kasvatuksen väheneminen on yksi syy institutionaalisen uskonnollisuuden vähenemiselle. Uskonnonvapaus on aiheuttanut tänä päivänä Suomessa sen, ettei uskontoa automaattisesti peritä vanhemmilta. Kirkko on tällöin yhä vähemmän instituutio, johon synnyttään ja kuulutaan vanhempien mukana. Uskossa on nykyään kyse enemmän sosiaalisista suhteista ja kokemuksesta kuin sukupolvelta toiselle siirrettäväs-tä traditiosta, kuten ennen aikaan. Uskonto koetaan enemmän yksityisasiaksi. Monet vanhemmat antavat lastensa vapaasti valita, mihin uskovat riippumatta siitä, mihin uskontokuntaan he itse kuuluvat vai kuuluvatko mihinkään. Tällaisen valinnanvapauden antaminen voi merkitä myös sitä, että vanhemmat kieltäytyvät toimimasta uskonnollisen perinteen välittäjinä. (Kääriäinen ym. 2003, 110.)

Kuitenkin valtaosa suomalaisista, neljä viidestä, pitää tärkeänä tai melko tärkeänä, että lapset saisivat uskonnollisen kasvatuksen. Suhosen (2007) esittämän Word Values 2005 -tutkimuksen mukaan kaikista suomalaisista 66 % ilmoittaa saaneensa uskonnollisen kasvatuksen. Eläkeikäisten keskuudessa uskonnollisen kasvatuksen kertoo saaneensa 75 %, kun taas alle 25-vuotiaista osuus on 56 %. Pääkaupunkiseudulla asuvien nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa uskonnollinen kasvatusta on erityisen vähäistä. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että maaseudulla uskonnollisen kasvatuksen antaminen lapsille on huomattavasti yleisempää kuin kaupungeissa. (Niemelä 2006, 269–270.)

2.5 Kirkon tulevaisuus

Nyky-suomalaisen elämän lähtökohtana ovat yksilön omat henkilökohtaiset tuntemukset, halut, kyvyt ja henkilökohtaiset tarpeet. Ihmiset eivät myöskään enää koe itseään kuuluvaksi mihinkään yhteisöön ja osaksi perinteen ketjua. Hierarkiasta ja vahvaan ulkoiseen auktoriteettiin perustuvasta uskonnollisuudesta halutaan irtautua. Tämä johtaa siihen, että usko on yhä enemmän yksilön oma valinta. Uskonnollisten yhteisöjen menestys tulevaisuudessa tulee paljolti riippumaan siitä, miten ne ottavat nämä yhteiskunnan ja yksilön muutokset huomioon. Kirkolta odotetaan entistä enemmän kosketuskohtia ihmisten tärkeinä pitämiin huolenaiheisiin. Mikäli kirkon nähdään palvelevan ihmisiä laajemmin kuin mitä se tällä hetkellä tekee, sillä on mahdollisuuksia suurempaan arvostukseen. (Niemelä 2006, 272–273.)

Suomalaiset haluavat sitoutua kristinuskoon mutta eivät välttämättä aktiiviseen toimintaan kirkossa. Erityisen mielenkiintoiseksi kysymyksen kirkon uskovaisista tekevät kristinuskon keskeiseen sisältöön uskovat kirkon jäsenet, jotka eivät kuitenkaan käy eivätkä näy kirkon toiminnassa. Henkilö voi myös identifioida itsensä kristityksi tai luterilaiseksi Suomessa vallitsevan kulttuuriin ja perinteen vuoksi mutta todeta, ettei usko Jumalaan eikä hänelle ole merkitystä kirkon toiminnalla. (Helander 2007, 153–155.)

Kirkko on Suomessa pystynyt kuitenkin heikentyneestä institutionaalisesta asemastaan huolimatta säilyttämään paikkansa hyvin. Suurelta osin tämä on johtunut siitä, että kirkko on pystynyt monin tavoin mukautumaan uuteen yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Lisäksi ihmiset ovat löytäneet uusia ilmaisukanavia kirkon piirissä. Pienemmällä paikka-

kunnilla ja maaseudulla uskonnollinen kasvatus on vielä voimissaan, mutta kaupungeissa ja varsinkin pääkaupunkiseudulla kirkon asema ihmisten elämässä on nopeasti vähenemässä. (Niemelä 2006, 273.)

Uskonnolliset toimitukset ovat osaltaan vaikuttaneet kirkkoon kuulumisen syihin. Yhdeksän kymmenestä evankelisluterilaisen kirkon jäsenestä pitävät kastetta, avioliittoon vihkimistä ja hautaan siunaamista sekä hautausmaiden ylläpitoa hyvin tärkeänä, jopa siinä määrin, että nämä syyt riittävät seurakunnan jäsenyyden perusteeksi. Myös kummisuus sekä kirkollisten juhlapyhien perinteen ylläpitäminen ja seurakunnan lapsille ja nuorille opettamat oikeat elämänarvot katsotaan tärkeiksi. Omalle jäsenyydelle pidetään usein perusteena myös kirkon tekemää työtä vanhusten, vammaisten ja vähäosaisten auttamiseksi. Vaikka uskolla ei olisi tärkeää sijaa yksilön elämässä, niin uskonnollisilla toimituksilla saattaa silti olla. (Meidän kirkko 2007, 17.)

3 KRISTILLINEN KASVATUS

Suuri osa kulttuuristamme pohjautuu kristinuskoon, jonka takia Suomessa vietetään joulua ja pääsiäistä sekä lauletaan koulujen kevätjuhlissa suvivirttä. Uskontokasvatus on osa kulttuuria, koska meidän on tiedettävä miksi lapsi kastetaan tai mikä merkitys on kirkkohäillä. Moraali yhteiskunnassamme perustuu suurimmaksi osaksi kristinuskon moraaliin siten, että Raamatun kertomukset osaltaan ohjaavat lapsen moraalien kehitystä yleisesti hyväksytyjen asioiden oppimiseen. Raamatun kertomukset ovat olleet olennainen osa suomalaista kertomusperinnettä. Uskontoa on käytetty onnistuneesti varhaiskasvatuksessa muun muassa pyhäkouluissa, seurakuntien kerhoissa, kristillisissä päiväkodeissa sekä vaihtelevin määrin muissa päiväkodeissa. (Ylönen & Luumi 2002, 54.)

3.1 Kristillisen kasvatuksen määritelmä

Kristillisessä kasvatuksessa on pohjimmiltaan kyse kristillisen perinteen välittämisestä sukupolvelta toiselle. Seurakunnan kasvatustoimintana se voidaan samaistaa annettavaan kasteopetukseen, jolloin tavoitteena on tukea sekä uskon kasvamista että siinä pysymistä. Kirkon kasvatustoimintaan voi osallistua myös seurakuntaan kuulumattomia lapsia, mutta silti toimintaa pidetään kristillisenä. Kasvatuksen voidaan ajatella olevan kristillistä silloin, kun kasvattajan edustamat arvot ja käsitykset ihmisestä ja maailmasta ovat kristinuskon mukaisia. (Muhonen & Tirri 2008, 67.)

Kirkon lapsityö on kristillistä kasvatusta ja kasteopetusta. Se poikkeaa yhteiskunnallisesta varhaiskasvatuksesta, jota säätelee yhteiskunnallinen lainsäädäntö ja sen pohjalta laaditut opetussuunnitelmat. Yhteiskunnallinen katsomusopetus toteuttaa vanhempien ensisijaista kasvatusoikeutta, siten että huoltaja voi valita osallistuuko hänen lapsensa järjestettävään uskontokasvatukseen. Samanlaisia vaatimuksia saatetaan myös tulevaisuudessa esittää kirkon lapsityössä. Kristillisen kasvatuksen eriyttäminen lapsiryhmän perheiden uskonnollisen taustan perusteella ei kuitenkaan kuulu kirkon kasvatustyöhön. Kirkon varhaiskasvatustyö perustuu kastekäskeyn, ja siinä on pyrkimyksenä tietoinen kristillisen uskon perusteiden oppiminen ja omaksuminen. Kirkkolaki velvoittaa huolehtimaan kaikenikäisten kristillisestä kasvatuksesta. (Hilksa 2004, 84.)

3.2 Päiväkerhotyö

Päiväkerhotyö on lähtenyt liikkeelle kaupungeista ja levinnyt niistä aina pienempiin kyliin ja taajamiin. Yhteiskuntarakenteen muuttuessa ja ihmisten muuttaessa kaupunkiin myös päiväkerhoille tuli tarve. Vuonna 1945 aloitti Turussa vanhimpiin lukeutuva päiväkerho. Tällöin lapset olivat 3–7 vuoden ikäisiä. Tampereella päiväkerhotoiminta alkoi 1950-luvun alussa, jossa toiminta oli aluksi diakoniaa ja kotien auttamista. Pian toiminnalla nähtiin merkitys päiväkerhotyölle seurakunnan arkitoimintana alle kouluikäisille lapsille. Toiminnalla tuettiin vanhempia kasvatuksessa ja annettiin kasteopetusta. Päiväkerhosta käytettiin myös monenlaisia nimityksiä, mutta laulut, leikit ja askartelu olivat osana toimintaa. Uskontokasvatus vaihteli kerhosta riippuen sattumanvaraisesta keskustelutuokiosta noin varttitunnin mittaiseen uskontohetkeen. (Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 17–18.)

Vuonna 1967 kokoontui ensimmäinen neuvottelukokous, joka käsitteli seurakuntien päiväkerho- ja lastentarhatoimintaa. Kokouksessa otettiin esille, että päiväkerhotoimintaa voitaisiin kehittää kirkon kasvatustyönä. Siitä haluttiin pysyvä toimintamuoto, joka ei kuitenkaan olisi kilpailevassa asemassa seurakunnan omien toimintamuotojen eikä yhteiskunnan lastentarhatoiminnan kanssa. (Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 19.) 1960-luvulla päiväkerhotyö kasvoi voimakkaasti. 1970-luvulla työtä alettiin kehittää ja kirkko panosti työntekijöiden koulutukseen ja materiaaleihin. Päiväkerhotyö levisi lähes jokaiseen seurakuntaan. Nykyisin päiväkerhotyö on kehittynyt sekä sisällöllisesti että pedagogisesti. Päiväkerhotyöntekijät toimivat myös laajasti kirkon lapsi- ja perheytyössä. (Saarinen 1997a, 133–134; Alopaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 20–23.)

Suomalainen päiväkerho on vahva osa kirkon kasteopetuksen kokonaisuutta (Saarinen 1997a, 130). Päiväkerhossa otetaan huomioon lapsen kehitys ja hän saa kasteopetustaan mukaan. Alle kouluikäisen lapsen kasteopetukseen kuuluu turvallisuuden, läheisyyden ja rakastetuksi tulemisen kokemukset. Aikuisen tehtävä on kuunnella häntä ja pysähtyä pohtimaan lapsen kanssa elämän peruskysymyksiä. Päiväkerhotyö on kirkon kasteopetusta pääsääntöisesti 3-6-vuotiaille lapsille. Sen tarkoituksena on tukea kotien kristillistä kasvatusta ja ottaa huomioon lapsen kokonaiskehitys. (Saarinen 1997a, 132.)

Muualla maailmassa kirkolla ei ole niin laajaa ja säännöllistä arkisin tapahtuvaa kasvatustoimintaa kuin Suomessa. Päiväkerhotyöhön kuuluu myös yhteistyö päiväkerholaisien vanhempien kanssa. Ennen kaikkea päiväkerho on olemassa lasta ja hänen kasvuaan varten. Päiväkerhon kasvatustoiminta perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, siihen että jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja lunastettu yksilö. Päiväkerhon koko toiminta ja yhdessä tekeminen leikkeineen ja hartaushetkineen on kristillistä kasvatusta. (Saarinen 1997a, 130–132.)

3.3 Kristillinen kasvatusta lapsen kehityksen tukena

Kristillinen usko on kuulunut suomalaisten elämään vuosisatojen ajan. Niinpä monet vanhemmat haluavat opettaa lapsilleen uskon asioita, antaa sen turvaksi tulevaa varten. Monet vanhemmat kuitenkin ajattelevat, että lapsi saa itse valita uskonsa halutessaan. Kodin uskontokasvatuksen tavoitteena on opettaa lapselle uskonnollisia arvoja niin, että hän voi ottaa ne omaksi arvoperustakseen, jos niin haluaa. Vanhempien tulee kuitenkin huomioida lapsen kehitys ja se, että myös uskon kasvussa on eri vaiheita, jolloin vanhemman tehtävä painottuu eri tavalla ja on erilainen. (Kinnunen 1996, 9–10.)

Pienen lapsen usko lähtee siitä, mitä vanhemmat lapselle opettavat ja miten he itse uskoaan toteuttavat. Pieni lapsi uskoo siihen mihin hänen vanhempansa uskovat. Lapselle usko on itsestäänselvyys elämässä, jos se on sitä myös hänen vanhemmilleen. Hengellisen elämän alku on jokaisessa lapsessa jo vauvana. Lapsen elinympäristö päättää siitä, lähteekö tämä alku kehittymään. Yksikin tärkeä aikuinen, jolle usko on merkittävä asia riittää siihen, että lapsi kokee uskon kasvunsa tueksi. Tällainen aikuinen ohjaa lasta kokemaan uskoa elämyksellisesti, herättää uskonnollista ajattelua ja uskonnollisia kysymyksiä. (Kinnunen 1996, 14–15.)

Lapsi tarvitsee kasvaakseen vakaita ja pysyviä kiintymyssuhteita. Nopeatahtinen elämä työpaikoilla ja kodeissa ei anna tähän kuitenkaan aina mahdollisuutta. Tuttu ryhmä ja tuttu lastenohjaaja ovat lapselle tärkeitä kiinnekohtia. Jos lapsi oppii ymmärtämään rukoilemisen mielekkyyden ja oppii itse rukoilemaan, silloin hänelle voi rakentua inhimillisen kiintymyssuhteen kaltainen suhde Jumalaan. Silloin kun elämässä on vaikeaa, tämä uskon alku voi olla lapselle hyvin ratkaiseva tekijä ja tärkeä apu hänen jatkaessaan

elämänsä eteenpäin. Kirkko elää niin kauan kuin kasvu jatkuu, niin kauan kuin uskovia riittää ja usko elää. (Kantola 2004, 116–117.)

Kirkko on aina painottanut kodin kristillistä kasvatusta ja vanhempien vastuuta siitä. Kristillinen opetus oli myös Lutherin mukaan perheen tehtävä. Tätä varten hän kirjoitti myös perheen isille katekismuksen, jonka avulla he voivat opettaa perheilleen kristinoppia. (Kinnunen 1996, 40.) Perhe on tärkeä instituutio yhteiskunnassamme. Lapsuus on aina sidoksissa perheeseen, joten vanhempia ja perhettä liikuttavat elämäntilanteet vaikuttavat myös suoranaisesti lapsiin. Yhteiskunnan ja yksilön välisen suhteen näkökulmasta perhe on instituutio yksilön ja yhteiskunnan välillä. Yhteiskunnan tapahtumat vaikuttavat perheeseen ja perheen asiat siihen, mitä yksilö ajattelee itsestään ja mahdollisuuksistaan. Psykologiassa perheen ajatellaan olevan tärkeässä vuorovaikutusprosessissa lapsen elämässä. Perhe vaikuttaa lapsen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kasvuun ja kehitykseen. (Ritmala, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2010, 22–23.)

3.4 Lapsen uskonnollinen kasvu

Lapsen uskonnollinen kasvu tapahtuu vuorovaikutuksessa muuhun kehitykseen ja toteutuu jokaisella omalla tavallaan ja omaa tahtiaan. Lapsen minäkuva, ihmiskuva ja jumalakuva kehittyvät myös rinnakkain. Lapsen uskonnolliseen kehitykseen liittyy olennaisena osana, että lapsi kokee aikuisen rakkautta ja tuntee itsensä hyväksytyksi. Sen pohjalta hän voi myös luoda suhteen Jumalaan. Jumalakuva myös muokkautuu lapsen kohtaamien ihmisten myötä ja voi muuttua lapsen kasvaessa moneen kertaan. Pienen lapsen jumalakuva on vielä jäsentymätön. Alle kouluikäinen ei vielä erota Jumalaa ja Jeesusta toisistaan. Alle kouluikäiset näkevät Jumalan tehtävänä suojelemisen, joka liittyy lapsen turvallisuuden rakentamiseen. 5–6-vuotiaat voivat ajatella syntien anteeksiantoa ja tarkkailla ihmisiä. Se liittyy lapsen minäkeskeisyyteen. Lapsi ajattelee itsestä käsin sekä hyvän että pahan. Moni 5–6-vuotias pohtii myös kuolemaan liittyviä kysymyksiä. Tällöin surua ja pelkoa ei pidä kieltää, vaan lapsen kanssa on keskusteltava ja häntä on kuunneltava. (Luukkonen 1997, 45–46.)

Lapsen uskon maailman tutkimus on keskittynyt jumalakäsitykseen ja sen kehittymisen seuraamiseen eri ikäkausina. Kahtena tärkeimpänä tämän alueen tutkimuksen koulukun-

tana pidetään psykoanalyttista ja kognitiivista koulukuntaa. Psykoanalyttisen koulukunnan tunnetuimpia edustajia ovat Sigmund Freud ja Erik Erikson. Freud tulkitsi uskonnolliset ajatukset illuusioiksi, joihin lapset peilaavat toiveensa ihannoidusta vanhemmasta. Freudin teorian mukaan jumalakäsitys muotoutuu lapsen suhteesta omaan isään. Lapsi rakentaa jumalakäsityksensä tunnekokemuksilleen isäänsä kohtaan. Lapsen tunteet isää kohtaan heijastuvat jumalakuvaan, ja lapsi lisää näihin tunteisiin niitä toiveita ja odotuksia, joita hän ei ole isältään saanut. (Tirri 2002, 17–18.)

Myös Erikson painotti lapsen varhaisten tunnekokemusten merkitystä, mutta näki myös äidin vaikuttavan kehitykseen. Esimerkiksi pyhyiden kokemus on suhteessa siihen kokemukseen, mitä lapsi on vauvana kokenut äitisuhteessaan. Psykoanalyttisessa koulukunnassa isää pidetään ankarana jumalaolentona, jota tulee totella ja kunnioittaa. Äidin nähdään edustavan lapselle rakkautta ja turvallisuutta. Uskonnollisessa kypsässä jumalakuvassa isälliset ja äidilliset piirteet monipuolistavat ja tasapainottavat toisiaan. (Tirri 2002, 18.)

Kognitiivinen koulukunta on syventynyt tutkimaan muun muassa lapsen jumalakäsityksen kehittymistä. Tutkimus on paneutunut siihen miten lapset tiedollisesti ymmärtävät uskonnollista kieltä ja Raamatun kertomuksia. Pienten lasten kasvattajien kannattaakin huomioida lasten ajattelun kehitystaso suunniteltaessa opetusta ja oppisisältöjä. Vaikeat kielikuvat ja uskonnolliset käsitteet voivat rajoittaa lapsen uskonnollista ja spirituaalista kehitystä. (Tirri 2002, 18–19.)

Englantilainen uskontopedagogi David Hay on kuitenkin asioista eri mieltä. Hänen mielestään kokonaisvaltaisempi lähestymistapa kohdata usko avautuu lapsen hengellisen maailman tutkimuksista. Hänen mukaansa hengellisen elämän tutkimus on laajalaisempaa kuin lapsen jumalakuvan tutkimus. (Hay & Nye 1998, 57.) Lapsi hyväksyy oman hengellisyytensä ja hän pystyy kokemaan ja oivaltamaan pyhää. Lapsi lähestyy pyhää kokemuksellisesta näkökulmasta ja kokemus on hänelle todenmukainen. Lapsi elää ja on läsnä voimakkaasti jokaisessa hetkessä. Kokonaisvaltainen läsnäolo on hengellisen kokemuksen ydin. (Kangasmaa, Petäjä & Vuorelma 2008, 50.)

Spiritualiteetti eli hengellinen elämä, uskonto ja moraali ovat hyvin läheisessä yhteydessä toisiinsa, mutta niissä on myös eroja. Spritualiteetti voidaan määritellä inhimilliseksi

ominaisuudeksi, jolle on ominaista tietynlainen herkkyys. (Tirri 2002, 20.) Hay määrittelee spiritualiteetin tietoisuudeksi siitä, että on olemassa muutakin kuin pelkkä arkittellisuus (Hay & Nye 1998, 23). Lapsen maailmassa spiritualiteettia herkistäviä tapahtumia voivat olla esimerkiksi syntymä, kuolema tai epäonnistuminen. Myös erilainen toiminta, kuten laulaminen tai piirtäminen voi herkistää lapsen. Spiritualiteettiin liittyvä herkkyys ei tarkoita herkkyyttä epäluonnolliselle asialle, vaan että kokemuksen kautta lapsi oppii näkemään asioissa myös syvemmän merkityksen. (Hay & Nye 1998, 54–55.) Lapsen spirituaalisen elämän tavoite on merkityksen etsiminen ja kokeminen. Lapsen spirituaalisen maailman tärkeimpiä kysymyksiä ovat: kuka minä olen, mihin minä kuulun ja mikä on elämäni tarkoitus? (Hay & Nye 1998, 74.)

Uskontokasvatus voi tukea lasta tutustumaan omaan identiteettiinsä ja oppia tuntemaan herkkyydelle tunnusomaisia piirteitä kuten tietoisuuden, mysteerien ja arvojen tuntemisen. Uskontokasvatuksessa spiritualiteetti ilmenee herkkyytenä uskonnollisille symboleille ja riiteille. (Hay & Nye 1998, 56–57.) Kirkkovuosi ja vuoden kierto tarjoavat lapselle mahdollisuuden tutustua kirkolliseen symboliikkaan, väreihin ja symboleihin (Kangasmaa ym. 2008, 50).

3.5 Lapsen moraalien kehitys

Moraalien kehitys on pitkä prosessi ja se jatkuu koko ihmiselämän ajan. Käsitys siitä, mikä on hyvää, paha, oikein tai väärin, muotoutuu vähitellen ja muuttuu aikuisenakin elämäkokemuksen kautta. Moraali ei ole yksiselitteinen asia. Eettiset arvot voivat olla ristiriidassa keskenään, ja omia moraalisia ratkaisujaan joutuu muokkaamaan aina elämäntilanteen mukaan. Monesti vastakkain eivät ole vain hyvä ja paha, vaan joskus on valittava monesta huonosta tai monesta hyvästä vaihtoehdosta se paras. (Luukkonen 1997, 40.)

Kohlberg ajattelee, että moraalinen kehitys vaatii myös älyllistä kehitystä. Lapsen ajattelun tason tulee täyttää tietyt vaatimukset jokaisessa moraalisen kehityksen vaiheessa. Kohlberg on tutkinut moraalien kehitystä antamalla lapsille ja nuorille moraalista ajattelua koskevia tehtäviä. Käytännön tilanteissa ihmiset voivat kuitenkin toimia toisin kuin ajattellessaan asiaa teoriassa. Tätä Kohlberg ei ole huomionnut. (Ritmala ym. 2010, 171.)

Kohlberg jakaa moraalin kehityksen kolmeen tasoon, jotka ovat kaikki kaksivaiheisia. Hänen mukaansa jokainen yksilö käy kulttuurista riippumatta kaikki vaiheet läpi, kuitenkin niiden sisältö voi hiukan muuttua. Ensimmäinen taso on esisovinnaisen moraalitason taso ja kattaa ensimmäisen ja toisen vaiheen. Aluksi pieni lapsi noudattaa sääntöjä ja pyrkii välttämään rangaistuksia. Toisessa vaiheessa hänen moraalinsa perustuu itsekyyteen ja omien tarpeiden tyydyttämiseen. Lapsi voi kuitenkin toimia vastavuoroisesti ja ajatella, että jos toinen tekee hyvää minulle, niin minä voin tehdä vuorostani hyvää toiselle. (Ritmala ym. 2010, 171–172; Luukkonen 1997, 42–43.)

Toinen taso on sovinnaisen moraalitason taso, johon kuuluu kolmas ja neljäs vaihe. Tällöin oman perheen arvot koetaan oikeiksi ja hyviksi. Kolmannessa vaiheessa toisten huomio on lapselle tärkeää. Lapsi haluaa tulla hyväksytyksi ja ymmärtää, että käyttäytymällä oikein toisia kohtaan hän voi tuoda heille iloa. Neljännessä vaiheessa lapsi haluaa noudattaa velvollisuuksiaan ja lakia. (Ritmala ym. 2010, 171–172; Luukkonen 1997, 42–43.)

Kolmas taso on periaatteellinen moraalitason taso, johon kuuluu viides ja kuudes vaihe. Viidennessä vaiheessa yksilö ymmärtää, että arvot, säännöt ja laki ovat tärkeitä. Sääntöjä voi muuttaa erilaisilla sopimuksilla, mutta lakia tulee aina noudattaa. Kolmannen tason kuudennessä vaiheessa yksilön moraalitason taso perustuu ihmisoikeuksiin ja hän on sitoutunut niihin. Oikean ja väärän määrittely on kiinni omista periaatteista kuten sanonnassa ”tee muille niin kuin haluaisit sinulle tehtävän”. (Ritmala ym. 2010, 171–172; Luukkonen 1997, 42–43.)

3.6 Eettisyys ja kristilliset arvot

Lapsen kasvaminen sosiaalisesti ihmiseksi edellyttää ohjausta ja opetusta, jota moni nykyajan lapsi saa liian vähän. Arjen rutiineissa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa lapselle välittyvät merkittävimmät kasvatukselliset vaikutukset. Niissä lapsi oppii tuntemaan oikean väärästä, jolloin myös moraalitason taso ja etiikka tulevat ainakin tiedostamattomasti tutuiksi. Moraalilla käsitetään yleensä konkreettisia arvoja ja normeja, jotka omaksutaan kulttuurin yhteydessä. Tällaisia ovat esimerkiksi yleismaailmallisestikin arvostetut rehellisyys, oikeudenmukaisuus ja myötätunto. Etiikalla tarkoitetaan sekä

moraalia koskevaa eettistä pohdintaa että käytännön tekoja, jotka näkyvät esimerkiksi keskusteluna siitä, miten tietyssä tilanteessa olisi oikein toimia. (Ylönen & Luumi 2002, 12–13.)

Kaiken kasvatustyön taustalla on pyrkimys mahdollistaa lapselle hyvä elämä. Synnynäisesti ihmisellä on hallussaan vain käyttäytymismahdollisuudet, jotka muuttuvat käyttäytymismalleiksi oppimisen ja kokemuksen myötä. Ilman kokemusta lapsi ei tiedä, mikä on hyväksi hänelle itselleen tai muille. Lapsi tarvitsee kasvatusta, apua ja tukea kasvamiseensa, jotta hän oppisi yhteiskunnassa vallitsevat tavat, arvot ja normit sekä hyväksymään itsensä ja toiset. (Ylönen & Luumi 2002, 12.)

Suomessakin tuntuu tällä hetkellä vallitsevan niin sanottu epäröivä kasvatuskulttuuri, jossa ei ole selkeitä ja johdonmukaisia kasvatustalleja. Sen mukaan eletessä ei enää tiedetä, miten tulee käyttäytyä esimerkiksi ruokapöydässä tai vieraisilla. Mielipiteitä ja päätöksiä odotetaan lapsilta liian varhain, jolloin nämä eivät kuitenkaan kykene järjestelmällisesti perustelemaan vastauksiaan. Vanhemmat siirtävät vastuun lapselle, joka tällöin oppii jo varhain säätämään vanhempiaan tahtonsa mukaan. Epäröivään kasvatuskulttuuriin kuuluu paljon asioita, jotka eivät ole moraalisesti täysin hyväksytyjä, mutta eivät tuomittaviakaan. (Ylönen & Luumi 2002, 12.)

Hyvän eettisen ja moraalisen kasvatuksen avulla lapsi pyritään liittämään yhteisöön tavalla, joka tukee hänen hyvää kehitystään edistäen samalla myös yhteisön hyvinvointia. Samanlaiset kasvatuseriaatteet vaikuttavat myös kristinuskon mukaan toimittaessa. Kristillisen kasvatuksen kaikki toiminta ja päätökset perustuvat jollakin lailla arvoihin. Suomen yhteiskunnassa arvoja ja normeja opitaan niin kotona, päiväkodissa kuin koulussa, joiden lisäksi lapsi tutustuu myös kertomuksiin ja runoihin, jotka käsittelevät eettisiä kysymyksiä. Raamatun kertomukset ovat yksi suuri tekijä, joista lapset tarinoiden muodossa oppivat asioita oikeasta ja väärästä. (Ylönen & Luumi 2002, 14.)

Kirkon tunnustamat kristilliset arvot voidaan luokitella neljän otsikon alle: pyhän kunnioitus, vastuullisuus, oikeudenmukaisuus ja totuudellisuus. Pyhän kunnioitus ja totuudellisuus määrittävät Jumalaa ja uskoa kunnioittavia arvoja. Uskoa ei häpeillä, vaan siitä puhutaan rohkeasti. Uskova elää niin kuin opettaa ja tunnustaa pyhän kaipuun myös muissa uskonnoissa. Vastuulliseen kristillisyyteen kuuluvat lähimmäisistä huolehtimi-

nen, luomakunnan varjeleminen, kaikkien luonnon voimavarojen käyttäminen vastuullisesti sekä kohtuullisuuden tavoitteleminen elämäntavoissa. Täydellinen ei kenenkään tarvitse olla, mutta hyvyyteen tulee pyrkiä. Oikeudenmukaisuus korostaa yleismaailmallisia arvoja, kuten oikeudenmukaisuuden puolesta taistelemista, heikkojen ja syrjäytyneiden oikeuksien puolustamista sekä asioiden ratkaisemista tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. (Meidän kirkko 2007.)

Raamatun kymmenen käskyn voidaan myös ajatella määrittävän kristillisiä arvoja.

1. Minä olen Herra, sinun Jumalasi. Sinulla ei saa olla muita jumalia.
2. Älä käytä väärin Herran, Jumalasi nimeä.
3. Pyhitä lepopäivä.
4. Kunnioita isääsi ja äitiäsi.
5. Älä tapa.
6. Älä tee aviorikosta.
7. Älä varasta.
8. Älä lausu väärää todistusta lähimmäisestäsi.
9. Älä tavoittele lähimmäisesi omaisuutta.
10. Älä tavoittele lähimmäisesi puolisoa, työntekijöitä, karjaa äläkään mitään, mikä hänelle kuuluu. (Raamattu, 2. Moos. 20:2–17.)

Vaikka kristilliset arvot löytyvät Raamatusta, niillä on meidän mielestämme merkitystä myös yleismaailmallisesti. Samantapaisia arvoja löytyy muistakin uskonnoista ja kulttuureista, jotka saattavat erota kristinuskosta merkittävästi. Esimerkiksi käskyä neljä ”kunnioita isääsi ja äitiäsi” noudatetaan erityisesti Japanissa, jossa vallitsevina uskontoina ovat shintolaisuus ja buddhalaisuus. Käskyllä kuusi ”älä tee aviorikosta” on raskas painoarvo varsinkin muslimimaissa, joissa kyseisen käskyn rikkomisesta saattaa seurata kuolema. Käsky viisi ”älä tapa” taas tunnetaan kaikkialla maailmassa ja se on niin yleismaailmallinen, että se on kirjattu lakiin. Myös Suomen laki perustuu Raamattuun.

Eurooppalaiset arvot ja Suomen sijainti läntisen ja itäisen kulttuuripiirin rajalla ovat tuoneet suomalaisen arvopohjaan omanlaisensa kosketuspinnan. Karut olosuhteet ja suomalaisten läheisyys luontoa kohtaan erottuvat suomalaisten elämässä. Luonnolla on ollut suuri merkitys jo suomalaisten esikristillisessä uskonnossa ja monet mieltävät sen edelleen pyhäksi. Maamme on historiansa aikana kuulunut sekä läntiselle että itäiselle naapurille, joista suomalainen arvopohja on saanut vaikutteita. Esimerkiksi idästä tullut slaavilainen mentaliteetti on vaikuttanut uskontoon ortodoksisella kristillisyydellään. Oma kieli on suomalaiselle identiteetille merkittävä, juuri senkin vuoksi, että sitä puhu-

taan vähän Suomen rajojen ulkopuolella. Nyt tarkasteltuna joitakin kirkon toimintatapoja voidaan pitää kovina ja dominoivina. Kirkko on kuitenkin toiminut käänntekevästi siinä, että suomalaisen yhteiskunnan merkittävät elämänalueet ovat kehittyneet. Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalityö ja sairaanhoito ovat kehittyneet kristillisestä lähimmäisen rakkaudesta, joka korostaa ihmisarvoa ja vastuuta lähimmäisestä. (Halme 2008, 24–26.)

4 VARHAISKASVATUS

4.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä

Viime vuosina varhaiskasvatuksen tutkimus ja sen kehittäminen ovat vahvistuneet ja kehittyneet Suomessa. Varhaiskasvatuksen käsite on otettu Suomessa käyttöön vasta 1970-luvulla sen tullessa esille silloisen päivähoidon henkilöstön koulutuskomiteassa. Tuolloin varhaiskasvatus katsottiin päivähoidon kasvatustyöksi. Lähtökohdat ja idea varhaiskasvatukseen syntyivät Friedrich Fröbelin kasvatustieteiden ansiosta ja sen perustalle. (Kallioniemi 2008, 9.)

Varhaiskasvatus on tietoista kasvatettavaan vaikuttamista, jonka keinoja ovat hoito, kasvatus ja opetus. Se on inhimillistä toimintaa, jolla pyritään luomaan edellytykset lapsen monipuoliselle kehitykselle ja kasvulle. Olennaisena osana varhaiskasvatukseen kuuluu sellaisten kasvuvirikkeiden tarjoaminen ja säätely, joiden avulla tietojen, taitojen ja asenteiden omaksuminen on mahdollista. (Brotherus, Helimäki & Hytönen 1994, 75.) Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten kiinteä yhteistyö, kasvatuskumppanuus, on tärkeä asia, jotta heidän yhteinen kasvatustehtävänsä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005, 11).

Suomessa varhaiskasvatus pohjautuu sekä keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin että kansallisiin säädöksiin, joilla käytännössä tarkoitetaan lainsäädäntöä ja muita varhaiskasvatusta määrittäviä asiakirjoja. Keskeisin lähtökohta varhaiskasvatuksen arvopohjalla on lapsen ihmisarvo. (Varttua – varhaiskasvatuksen verkkopalvelu, 2009.)

4.2 Oppimiskäsitykset varhaiskasvatuksessa

Behavioristinen oppimiskäsitys kehittyi 1900-luvun alkupuolella ja keskeisiä tutkijoita olivat muun muassa Watson ja Skinner. Behaviorismin mukaan oppimistapahtumassa on ärsyke, jonka usean toiston jälkeen syntyy toivottu reaktio. Behavioristisen oppimiskäsityksen mukaan on tärkeää suunnitella asiat etukäteen ja asettaa niille tavoitteet.

Opetuksessa on huomioitu lähinnä se, että toiminnan suunnittelu ja ennalta valitut aiheet helpottavat aikuista. Behaviorismi on vaikuttanut voimakkaasti myös kouluopetukseen ja kirkon kasvatustyöhön. (Saarinen 1997b, 51–53.)

Humanistisen oppimiskäsityksen juuret ovat 1700–1800-luvulla ja kytkeytyvät lähinnä Rousseau'n näkemyksiin luonnollisesti kehittyvästä lapsesta. Toinen humanistisen suuntauksen teoreetikko on Maslow ja hänen motivaatioteoriansa, joka korosti yksilössä luonnostaan olevien kasvun ja kehittymisen tarpeita sekä tahtoa toteuttaa itseään. 1970-luvulla humanistisen oppimiskäsityksen vaikutus heikentyi ja tilalle tuli kognitiivinen oppimiskäsitys. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 37–38.)

Kognitiivinen teoria on pyrkinyt ratkaisemaan niitä ongelmia, jotka jäivät behavioristisessa oppimiskäsityksessä huomioimatta. Oppija nähdään aktiivisena ja tavoitteellisena tiedon vastaanottajana. Oppimiseen vaikuttaa myös kokemusten muuttuminen, eikä se välttämättä vaikuta lapsen ulkoiseen käytökseen kuten behaviorismi ajattelee. Lapsi on aktiivinen oppija ja hakee palautetta. Lapsi myös kykenee liittämään jo opittuja asioita uusiin tietoihinsa. (Saarinen 1997b, 53.)

Kognitiivinen oppimiskäsitys on vaikuttanut konstruktivisen oppimiskäsityksen syntyyn. Konstruktivistit pitävät edeltäjänään Kantin tietoteoriaa, jonka mukaan kokemustieto liittyy erottamattomaan käsitteelliseen tekijään. Toisin sanoen ellei kokemusta pyritä ymmärtämään, silloin ei myöskään voi oppia. Piaget, Baldwin ja Dewey edustavat myös konstruktivismia. Konstruktivismissa korostetaan lapsen aikaisempien tietojen merkitystä. Uutta tietoa muutetaan siten, että ne sulautuvat aiemmin opittuihin käsityksiin. Lapsen tulee itse ymmärtää opittava asia. Lapselle annetaan mahdollisuus ajatella itse ja se otetaan huomioon opettaessa. Lapsen oma toiminta on siis merkityksellistä ja tärkeä sija onkin kokemuksellisella oppimisella. (Saarinen 1997b, 56–59.) Tärkeä merkitys on sosiaalisella vuorovaikutuksella, kuten opetuksen liittämällä lapsen arkeen päiväkodissa. (Ritmala ym. 2010, 72.)

Lapsilähtöinen työ on varhaiskasvatustyön perusta. Konstruktivismiin pohjautuvalla lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaan pohjaavaa oppimisprosessia. Jokainen lapsen päivä päiväkodissa pitäisikin suunnitella niin, että siihen kuuluu leikkimistä, tutkimista ja taiteellista kokemista. Lasta kunnioitetaan yksi-

lönä ja lasta ohjataan hänen tarpeidensa mukaan. Lapsikeskeinen kasvatuskäsitys taas pitää lasta arvokkaana omana itsenään ja tärkeää on lapsen itsensä toteuttaminen. Aikuinen auttaa lasta löytämään uusia asioita. Yhteistä lapsilähtöisyydelle ja lapsikeskeisyydelle on se, että molemmissa huolenpito ja välittäminen ovat tärkeitä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 34–36.)

4.3 Päiväkoti kasvatusyhteisönä

Organisoidut hoito- ja kasvatuseritykset saivat alkunsa teollistumisen ja palkkatyöläistymisen seurauksena 1800-luvulla, jolloin naisten pääsy työelämään vaati järjestelyjä lasten varalle. Ensimmäiset päivähoitopalvelut oli tarkoitettu lähinnä köyhille ja huonosuorisille. (Välimäki 1999, 105.) Suomessa päiväkotitoiminnan historia alkaa vuodesta 1888, jolloin Helsinkiin perustettiin ensimmäinen kansanlastentarha, Fröbel-laitos. Fröbelin mukaan ihmisellä on erityisesti kolme keskeistä pyrkimystä, jotka ovat luonnon tutkiminen, ihmisen olemuksen tunteminen ja Jumalan ymmärtäminen. Hänen periaatteensa ovat vaikuttaneet voimakkaasti suomalaiseen varhaiskasvatuskulttuuriin. (Kallioniemi 2005, 17–18).

Vuonna 1936 annetun lastensuojelulain seurauksena kuntien tuli järjestää joko perustamalla itse tai ylläpitämällä kotikasvatusta tukevia ja täydentäviä laitoksia eli hoitopaikkoja. Tuolloin päivähoitola tarkoitetiin päivähuoltoa, joka pyrki tasaamaan huonojen kotiolojen vaikutusta lapsilla. Päivähoito katsottiin puoliavoimeksi lastenhuollon muodoksi. (Välimäki 1999, 118–119.) Vuonna 1973 voimaan tullut päivähoitolaki sai aikaan tuntemamme päiväkotikäsitteen yhdistämällä erillään toimineet hoitomuodot, seimet ja lastentarhat. Päivähoito käsittää päiväkotihoidon, perhepäivähoidon, leikki-toiminnan ja muun päivähoitotoiminnan. (Välimäki 1999, 143.)

Päiväkoti on toiminnallinen yhteisö, jossa yhteisöllisyys tarkoittaa positiivista sosiaalista vuorovaikutusta kaikkien kanssa, sekä lasten että aikuisten. Päivähoitossa yhteisöt näyttäytyvät kolmenlaisina. Kasvatuksellisen kokonaisuuden eli kasvatusyhteisön muodostaa koko toimiva yksikkö, esimerkiksi päiväkotitoiminta. Siellä toimivat kasvattajat ja kasvatettavat eli aikuiset ja lapset. Aikuiset muodostavat oman työnsä puitteissa kasvattajien yhteisön, jonka perustehtävä on kasvatusyhteisön kanssa samanlainen sisältäen kuitenkin

kin myös uusia tehtäviä. Lapset muodostavat oman lasten yhteisönsä, joka toteuttaa omia normejaan ja toimintatapojaan kasvattajien yhteisöstä riippumatta. Päiväkotitoiminnassa tällaiset yhteisöt näkyvät selvimmin ja yksinkertaisimmin. (Haapamäki 2000, 14–15.)

Päivähoidossa erilaisten päivähoitomuotojen perustehtävän yhteiskunnallisesti määrittelee päivähoitolaki. Päivähoitotyössä tämä merkitsee, että päivähoidon keskeisenä tehtävänä on tukea koteja näiden kasvatustehtävässä edistämällä yhdessä kotien kanssa lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. (Haapamäki 2000, 22.) Päiväkotihoidon voidaan järjestää vain tarkoituksenmukaisessa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi (Laki lasten päivähoidosta 1973).

Päivähoidossa lapselle tärkeitä tekijöitä ovat toiset lapset ja lapsiryhmä. Tärkeää on perheiltä saatu tuki ja kasvuympäristöjen välisen vuorovaikutuksen toimivuus sekä perheen että päivähoiton kasvatuksen laadun kannalta. Lapsen kasvun tukemisen tulisikin olla aikuisten yhteinen hanke, johon lapsi voi vaikuttaa omilla ajatuksillaan ja toiminnoillaan. Monet perheet kokevat, etteivät yksin selviä lapsen kasvatuksesta. Vain osa tuntee selviytyvänsä kasvatuksesta hyvin. Suurin osa vanhemmista kokee itsensä riittämättömiksi ja epävarmoiksi kasvattajina. Kuitenkaan päivähoito ei pysty toteuttamaan yksilöllistä, lapsen tarpeet ja kulttuuritaustan huomioivaa kasvatusta ilman vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. (Hujala ym. 1998, 16–21.)

Kasvatuksessa on tärkeää ottaa huomioon lapsen luonne ja ohjata lasta sen mukaan omassa kasvussaan. Kasvattajan tulee kohdata lapset yksilöinä ja omalaatuisina persoonina, ja lapsia tulee opettaa ottamaan muut huomioon ja välittämään toisista. Lasta pitäisi myös kannustaa omatoimisuuteen, jotta lapsi oppisi ikätasonsa mukaisesti huolehtimaan itsestään ja läheisistään saaden siitä iloa ja itseluottamusta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005, 13.) Kasvatus ei ole muuttumaton ilmiö, vaan se on ihmisten rakentamaa sosiaalista vuorovaikutusta. Niin vanhempien kuin ammatikseen lapsia kasvattavien antama kasvatus on toimintaa, joka on aina sidoksissa tiettyyn yhteiskuntaan ja ajankohtaan. Yhteiskunnassa vallitseva arvomaailma vaikuttaa kasvatuksen pyrkimykseen ja siihen, millaista siitä tulee. (Brotherus ym. 1994, 11.)

Kasvatustilanteiksi voidaan kutsua sellaista vuorovaikutusta, jossa varhaiskasvattajan toimintaa ohjaa ulkopuolinen, yhteiskunnallinen todellisuus. Kasvatustilanteen lähtökohdina ovat yhteiskunnan asettamat kasvatustavoitteet ja niiden taustalla vaikuttavat arvot, käsitykset, normit ja uskomukset. Varhaiskasvattajan kasvatustyöstä, sen päämääristä ja tehdyistä ratkaisuista huomaa, miten hän ymmärtää nämä yhteiskunnan vaatimukset. Kasvatustilanne saa alkunsa joko lapsen, kasvattajan tai ympäristön aloitteesta. Olennaista tällaiselle tilanteelle on, että jossain muodossa siihen liittyy aina vastakaikua lapsen suunnalta. On tärkeää, että kasvattaja tiedostaa, että hänen toimintansa ja valitsemansa tai muokkaamansa ympäristö vaikuttaa joko suorasti tai epäsuorasti lapsen kehitykseen ja kasvuun. Lapsen kasvulla on luonnolliset rajansa, mutta mikäli hänen kasvunsa haasteisiin ei vastata, lapsi ei kehity mahdollisuuksiensa mukaisesti. (Brotherus ym. 1994, 76.)

Kasvattajan oma ihmiskäsitys on kasvatusteoreetikoiden mukaan hyvin keskeisellä sijalla kasvatuksessa. Ihmiskäsitys kuvastaa sitä, miten kasvattaja kokee ihmisyyden, mitkä tekijät säätelevät ihmisten käyttäytymistä ja miten siihen voidaan vaikuttaa. Ihminen ei pysty vapaasti muodostamaan omaa ihmiskäsitystään, vaan se on myös sidoksissa yhteiskunnan arvoperustaan. Kasvattajan omaksuma ihmiskäsitys vaikuttaa osittain tiedostamattomasti hänen kasvatustapoihinsa. (Brotherus ym. 1994, 12–13.)

4.4 Seurakuntien ja päiväkotien yhteistyö

Uskontokasvatus on aina kuulunut kiinteästi lastentarhojen perinteeseen suomalaisen kulttuuriperinnön vuoksi. Päivähoidon uskontokasvatus on luonteeltaan ollut yleiskristillistä ja ekumeenista ja pääpaino siinä on tiedon ja kokemuksen välittämisellä uskonnosta. (Kallioniemi 2005, 17–18). Uskontokasvatus on osa varhaiskasvatuksessa toimivien arkea. Monesti käytäntö on kuitenkin se, että seurakunnan ajatellaan hoitavan uskonnollis-katsomuksellisen orientaation. Seurakunta on hyvä yhteistyökumppani, mutta yhteiskunnan varhaiskasvatuksen uskontokasvatus ei saa olla pelkästään seurakunnan varassa. Syynä tähän on se, ettei varhaiskasvatuksen uskontokasvatus ja kristillinen kasvatus ole sama asia. Seurakunnan työntekijöiden tehtävänä on tukea ja kannustaa myös päivähoidon työntekijöitä uskontokasvatuksen toteuttamisessa eikä toteuttaa uskontokasvatusta kirkon lähtökohdista. (Petäjä 2008, 124.)

Monilla seurakunnilla on yhteistyötä kunnallisten päiväkotien kanssa. Päiväkodeille järjestetään kirkollisten juhlapyhien aikaan hartauksia. Näin seurakunnan työntekijät voivat olla osaltaan tukemassa päiväkotien uskontokasvatusta. Olipa päiväkodin uskontokasvatuksen toteuttaja sitten päiväkodin tai seurakunnan työntekijä, on hänen tärkeää tuntea sekä esiopetuksen että varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen luonne. Mennessään vieraaksi päiväkotiin seurakunnan työntekijä on uskonnollisen yhteisön edustaja ja siksi hänen on huomioitava, etteivät kaikki lapset välttämättä voi osallistua hänen pitämäänsä tuokioon. (Hilka 2004, 85.)

4.5 Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus

Lapsen varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt muodostuvat kuudesta orientaatiosta. Orientaation tavoitteena on välineiden hankkiminen ja valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman erilaisia ilmiöitä. Varhaiskasvatuksessa lapsi ei kuitenkaan suorita tai opiskele orientaatioiden sisältöjä vaikka ne ovat osa varhaiskasvatusta. Orientaatiot ovat varhaiskasvatuksen työntekijöille eräänlainen kehys siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä heidän tulee antaa tukeakseen lapsen kasvua ja kehitystä. (Petäjä 2008, 123.)

Yhteiskunnan varhaiskasvatukseen sisältyvä uskontokasvatus sisältyy Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin yhtenä kasvatuksellisen kokonaisuuden orientaatioista (Petäjä 2008, 121). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan uskonnollis-katsomuksellisen orientaation tehtävänä on suunnata lasta kohti uskonnollisia asioita ja ilmiöitä. Uskonnollis-katsomuksellisessa orientaatiossa otetaan huomioon lapsen tarpeet ja elämäntilanne. Eri kirkkokuntien ja erilaisten katsomusten näkökulmasta orientaatiota ei ole määritelty, vaan siinä on pyritty ottamaan huomioon yhteiskunnan kaikki lapset. (Petäjä 2008, 123–124.)

Perustuslain 11 pykälän mukaisesti Suomessa jokaisella on oikeus omaan uskontoon. Lasten ja nuorten kohdalla tämä merkitsee sitä, että heillä on oikeus saada uskontokasvatusta. Lisäksi lakiin lasten päivähoitosta (1973) on kirjattu säädös, että uskonnollista kasvatusta on tuettava kuitenkin vanhempien uskonnollista vakaumusta kunnioittaen.

Toisin sanoen seurakunnan järjestämiin tilaisuuksiin osallistuvat ne päivähoitossa olevat lapset, joiden vanhempien kanssa on asiasta sovittu tehdessä lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Petäjä 2008, 126.)

Uskonto on merkittävä kulttuurin osatekijä. Uskonnolliset merkitykset ja sidokset elämässämme voivat olla osana ajatteluamme niin, ettemme välttämättä edes tiedosta niitä. Uskontokasvatus tarjoaa lapselle mahdollisuuden tutustua omaan kulttuuriinsa ja mahdollisuuden kasvaa kohtaamaan erilaisia katsomustapoja. Uskontokasvatuksen tarkoituksena on ottaa huomioon lapsen ainutlaatuisuus ja yksilöllisyys. (Saarinen 2002, 11.) Nykypäivänä lapsiryhmissä on myös monien eri kulttuurien ja uskontojen edustajia. Tällöin on hyvä tuoda esille esimerkiksi erilaisia kotien ja uskontojen juhlaperinteitä ja kertoa avoimesti eri uskonnoista. Tässä ryhmän aikuinen on avainasemassa. Jos aikuinen on avoimen kiinnostunut asioista, tällöin myös lapset rohkaistuvat kyselemään ja keskustelemaan. (Saarinen 2002, 13.)

Uskontokasvatuksen perusta on mielestämme Raamatussa oleva lasten evankeliumi:

Jeesuksen luo tuotiin lapsia, jotta hän koskisi heihin. Opetuslapset moittivat tuojia, mutta sen huomattessaan Jeesus närkästyi ja sanoi heille: ”Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta. Totisesti: joka ei ota Jumalan valtakuntaa vastaan niin kuin lapsi, hän ei sinne pääse.” Hän otti lapset syliinsä, pani kätensä heidän päälleen ja siunasi heitä. (Raamattu, Mark. 10:13–16)

Jeesus siis käski aikuisten tuoda lapset hänen luokseen ja opettaa lapsille uskonasioita. Jeesus myös opetti, että lapset ymmärtävät näitä asioita paremmin kuin aikuiset. Lasten evankeliumi luetaan lapsen kastetilaisuudessa, minkä vuoksi se on myös tärkeä. Evankelis-luterilaisessa kirkossa on kolme tahoa, jotka lupautuvat antamaan kastetulle lapselle kristillistä kasvatusta: vanhemmat, kummit ja seurakunta. Ensisijainen vastuu kasvatuksesta on kuitenkin vanhemmilla. (Luumi 1997, 81.)

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksesta puhuttaessa esiintyy kolme termiä, joiden sisältöä ei voi erottaa toisistaan. Nämä termit ovat uskonnollinen kasvatus, kristillinen kasvatus ja kastekasvatus. Uskonnollinen kasvatus, toisin sanoen uskontokasvatus on osa yhteiskunnan kasvatuseräjäjärjestelmää. Kasvatuseräjäjärjestelmän tehtävänä on antaa lapselle kulttuurinen, uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Kristillistä kasvatusta ja kastekasvatusta käytetään usein toistensa synonyymeinä. Kristillinen kasvatus pohjaa

kristinuskon perusteisiin. Kastekasvatus ja sen osana kasteopetus painottaa erityisesti sitä, että kristillisen kasvatuksen lähtökohta on Raamatusta löytyvä Jeesuksen kastekäskey. (Petäjä 2008, 122.)

Kastekasvatus ja kristillinen kasvatus kuuluvat sekä lapsen kodille että seurakunnan kasvatustyölle. Kysymys on siis kahdesta eri asiasta, joista toisesta huolehtii yhteiskunta ja toinen on taas kotien ja seurakunnan tehtävänä. Myös kasvatuksen tavoitteet ovat erilaiset. Uskontokasvatuksessa annetaan yleisluonteinen käsitys uskonnollisesta kulttuuriperinnöstä. Kristillisen kasvatuksen ja kastekasvatuksen tavoitteena taas on kristillisen uskon sisäistäminen omaa elämää kantavaksi voimaksi eli toisin sanoen kristillisen vakaumuksen syntyminen. (Petäjä 2008, 122.)

4.6 Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa

Viime vuosina Suomessa on syntynyt runsaasti keskustelua uskontojen merkityksestä ja niiden aiheuttamista muutoksista yhteiskunnassamme. Uskontokasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatusryhmissä on saanut täysin uusia piirteitä jatkuvasti lisääntyvän monikulttuurisuuden seurauksena. Jokaisella lapsella on Suomen vahvistamien ihmisoikeusjulistusten mukaan oikeus omaan uskontoonsa ja maailmankatsomukseensa, joten lapsen oma katsomuksellinen tausta, uskomukset sekä etiikka on otettava huomioon kaikilla kasvatuksen alueilla. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten perhettä kasvatustyössään. (Kallioniemi 2005, 30.)

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että terve uskonnollinen ja katsomuksellinen identiteetti auttaa suvaitsevaisuuden ja tasavertaisuuden kehittymisessä. Suomessa vallitsee niin sanottu vaimennettu luterilainen traditio ja historiallisesti hyvin pitkä monokulttuurinen yhteneväisyys, jotka ovat aiheuttaneet sen, ettei Suomessa ole juurikaan tarvinnut pohtia omaa uskonnollista identiteettiään osana kulttuuri-identiteettiään. (Kallioniemi 2005, 30–31.) Suomalaiset ovat siis uuden tilanteen edessä, kun lisääntyvä monikulttuurisuus pakottaa pohtimaan oman uskontomme ja kulttuurimme tärkeyttä ja erityispiirteitä. Onko Suomen evankelisluterilaisuus vain tavan sanelemaa vai kuuluuko se olennaisena osana kulttuuriimme niin, että ilman sitä menettäisimme osan identiteettiämme?

Tutkimuksen tekijöiden mielestä ihmiset ovat saattaneet säikähtää monikulttuurisuuden vaikutuksia esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja koulumaailmassa, joissa muutokset näkyvät selvästi. Perinteiset seurakunnan vierailut päiväkodeissa ja joulujuhlien vietto sekä päiväkodeissa että kouluissa ovat saattaneet jäädä pois kunnioituksesta muiden uskontokuntien edustajia kohtaan. Uskonnollissävyytteiset juhlat on voitu korvata tunnuksettomilla tilaisuuksilla, jotka ovat neutraaleja kaikille uskontokunnille. Suomalaiseen kulttuuriin kuitenkin kuuluu tietynlainen uskonnollisuus, joten edellä mainitut menettelyt aiheuttavat paljon varsinkin negatiivista keskustelua. Vastustavia mielipiteitä on verrattain paljon kun ajatellaan, että monen suomalaisen kohdalla kristillisyydellä ei ole sijaa arkielämässä.

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Tutkimusta tehdessämme etsimme omaan aiheeseemme liittyviä muita tutkimuksia, joista erityisesti kolme liittyivät läheisesti omaan työhömmе. Tutkimukset ovat opin- näytetöitä ja pro gradu-työ, jotka kaikki keskittyvät kristillisen kasvatuksen tarkasteluun ja uskontokasvatukseen päiväkodeissa. Olemme myös käyttäneet opinnäytetyömmе teorian tukena muita tutkimuksia.

5.1 Hakalan pro gradu -työ

Miia Hakala tuo esille vuonna 2001 valmistuneessa pro gradu - työssään Päiväkotien uskontokasvatus Lahdessa: Lastentarhanopettajien tehtävissä toimivien kasvattajien käsitykset ja käytänteet, että tutkimuksia aiheesta voisi olla enemmänkin, sillä suurin osa tutkimuksista on tehty 1980–1990-luvuilla. (Hakala 2001, 17.) Hakala on haastatellut Lahden päiväkodeissa lastentarhanopettajan tehtävissä toimivia henkilöitä päiväko- tien uskontokasvatuksesta. Tutkimuksen hän teki lähettämällä kyselylomakkeet 45 lah- telaiseen päiväkotiin, kuhunkin kaksi kyselyä. Kyselylomakkeita palautui 54 kappaletta. (Hakala 2001, 39.) Kahta vastaajaa lukuun ottamatta vastaajat olivat naisia, joten hän ei voinut vertailla tuloksia sukupuolen mukaan. Suurin osa (76 %) vastanneista oli iältään 22–44-vuotiaita. (Hakala 2001, 45.) Kysyttäessä vastaajilta uskontokasvatuksen määri- telmää esille nousi vakaumuksellinen ja kristinuskoon perustuva uskontokasvatus. Vas- tauksissa tuli myös esille lasten monikulttuurisuus ja sen vaikutukset uskontokasvatuk- sen opettamiseen päiväkodeissa. Lisäksi eettinen ja moraalinen ulottuvuus sekä hiljen- tyminen ja rukoileminen nousivat esille uskontokasvatuksen määrittelyn yhteydessä. (Hakala 2001, 46–48.)

Työntekijöistä 34 % piti uskontokasvatusta päiväkodeissa erittäin tärkeänä (Hakala 2001, 49). Hakalan tutkimuksessa kysyttäessä kenelle uskontokasvatus kuuluu, osa työntekijöistä oli sitä mieltä, että se on kodin tehtävä. Jotkut taas ajattelivat sen kuulu- van päiväkotikasvatukseen osana vanhempien kasvatuksen tukemista. Osa vastaajista nosti myös esille, että yhteiskunnallisella tilanteella on myös vaikutusta uskontokasva- tuksen arvostuksen vähenemiseen. Osa työntekijöistä korosti, että uskontokasvatus kuu-

luu osaksi kulttuuria ja sen ymmärtämistä. (Hakala 2001, 50–51.) Hakalan tutkimuksessa kysyttäessä yhteistyöstä seurakunnan kanssa 41 % vastaajista kertoi tekevänsä yhteistyötä paljon tai melko paljon. Suosituimpia yhteistyömuotoja olivat kirkkokäynnit ja joulu- ja pääsiäiskirkot. Papin vierailu päiväkodissa oli mainittu vain kerran. (Hakala 2001, 63–64.) Yhteistyön heikkoudeksi koettiin lasten vanhempien negatiiviset asenteet ja niiden vaikutukset yhteistyöhön seurakunnan kanssa (Hakala 2001, 67).

5.2 Luukkaisen ja Pölläsen opinnäytetyö

Luukkaisen ja Pölläsen syksyllä 2005 valmistunut työ ”Kristillisyys osana päivähoidon arkea – tutkimus kristillisten päiväkotien antaman uskontokasvatuksen merkityksestä” selvitti, miten kristilliset päiväkodit vaikuttavat lapsen uskonnolliseen elämään ja miksi vanhemmat olivat valinneet juuri kristillisen päiväkodin lapsensa hoitopaikaksi. Tutkimus toteutettiin postikyselynä, jossa kyselylomakkeet lähetettiin viiden kristillisen päiväkodin työntekijöille ja vanhemmille eri puolille Suomea. (Luukkainen & Pöllänen 2005, 2.)

Tulokset osoittivat vanhemmilla olleen useita perusteita lapsensa laittamiselle kristilliseen päiväkotiin. Päiväkodin sijainnilla oli kolmanneksi suurin merkitys (22 %) ja uskonnollisella vakaumuksella (46 %) toiseksi suurin. ”Jokin muu syy” painoi vanhempien asteikolla eniten (56 %). Työntekijät taas ilmoittivat päätyneensä kristilliseen päiväkotiin enimmäkseen juuri vakaumuksen vuoksi. Tutkimuksessa selviteltiin myös, mitä eroja on kristillisellä ja kunnallisella päiväkodilla työntekijöiden ja vanhempien näkökulmasta. Suurin osa sekä vanhemmista (61 %) että työntekijöistä (77 %) piti eroa päiväkotien välillä merkittävänä. Hengellisyyden katsottiin esimerkiksi näkyvän kristillisten päiväkotien arjessa enemmän, kun taas kunnallisissa päiväkodeissa kristillisyys näkyy lähinnä kirkollisten juhlapyhien viettona. Luukkainen ja Pöllänen pohtivat myös, mihin kristillistä kasvatusta tarvitaan ja mikä sen merkitys on. Lähes puolet vanhemmista totesi kristillisen kasvatuksen antavan oikeanlaisen arvopohjan elämään. Sen koettiin myös tuovan turvallisuutta elämään sekä antamaan tukea lapsen kristityksi kasvamiin. (Luukkainen & Pöllänen 2005, 26–30.)

5.3 Hongiston opinnäytetyö

Hongisto (2001) tutkii opinnäytetyössään ”Seurakunnan päiväkerho perheen kristillisen kasvatuksen tukena”, miten tärkeänä päiväkerhossa käyvien lasten vanhemmat pitävät kodin ja päiväkerhon kristillistä kasvatusta ja millaisia ovat heidän odotuksensa päiväkerhotyöltä. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisin menetelmin lähettämällä kyselylomakkeet 57:lle seurakunnan päiväkerhoa käyvän lapsen vanhemmalle.

Tutkimuksessa vanhemmilta kysyttiin, kenelle vastuu kristillisestä kasvatuksesta kuuluu ja kuinka paljon. Suurin vastuu sijoittui seurakunnan päiväkerhoille, minkä jälkeen sijoittuivat vanhemmat eli kodin kasvatus. Kolmanneksi eniten vastuun katsottiin kuuluvan isovanhemmille, minkä jälkeen vähäisellä vastuulla sijoittuivat kummit. Vanhempien mielestä tärkeimpiä päiväkerhossa ilmeneviä kristillisen kasvatuksen asioita olivat pääasiassa eettiset asiat ja arvot kuten toisten huomioiminen ja anteeksi pyytäminen, mutta myös esimerkiksi kirkollisten juhlapyhien vietto. Kolmannes vanhemmista piti kristillistä kasvatusta huomattavan merkittävänä asiana. Tärkeimpiä asioita, miksi vanhemmat olivat laittaneet lapsensa päiväkerhoon, olivat muun muassa lapsen oma halu, päiväkerhon sijainti lähellä kotia, kerhoaika ja ohjaajan tunteminen. (Hongisto 2001, 37–40.)

6 YHTEISTYÖKUMPPANIT

Opinnäytetyömme prosessin alussa mietimme tarkkaan yhteistyökumppaneiden valintaa. Harkitsimme molemmat omilta paikkakunniltamme löytyviä päiväkoteja ja seurakuntia sekä opiskelupaikkakuntamme ja harjoittelupaikkakuntiemme vastaavia paikkoja. Toinen meistä on Joutsasta kotoisin, joten otimme yhteyttä Joutsan seudulla olevaan kunnalliseen päiväkotii Röllisiin ja Joutsan seurakuntaan. Valintaamme vaikutti kunnan hyvä sijainti opiskelupaikkakuntaamme nähden ja valmiit kontaktit yhteistyökumppaneihimme.

Koimme tutkimuksen tekemisen olevan mielekkäämpää kunnan ollessa tuttu. Asioiden hoitaminen ja yhteydenpito on myös helpompaa, kun paikkakunta on opiskelukaupunkiimme nähden lähellä ja toinen paristamme käy siellä usein. Joutsa on sopivan pieni kunta, joten tutkimuksemme ei leviäisi liikaa, vaan pysyisi kohtuullisena. Joutsa on kuntaliitoksessa Leivonmäen kanssa, joten tarvittaessa kyselylomakkeita voi toimittaa niin Leivonmäen kuin myös lähellä sijaitsevan Luhangan seurakuntiin. Harkitsimme myös toisen kunnan ottamista mukaan kauempaa Suomesta, että saisimme laajemman kuvan kristillisestä kasvatuksesta tänä päivänä. Päädyimme kuitenkin lopulta vain yhteen kuntaan ja kahteen yhteistyökumppaniin, koska koimme, että aikataulumme ja resursssimme eivät riittäisi niin laajan tutkimuksen tekoon.

6.1 Joutsan seurakunta ja lapsitoiminta

Joutsan seurakunta on reilun 5000 jäsenen yhteisö, johon kuuluvat myös Luhangan ja Leivonmäen kappeliseurakunnat. Seurakuntien väliset yhdistymiset ja yhteistyö ovat olleet viime vuosina voimistuva ilmiö. Luhangan seurakunta liittyi Joutsan seurakuntaan vuonna 2006 ja Leivonmäen seurakunta vuonna 2008 kuntaliitoksen myötä. Kappeliseurakunnat ovat jumalanpalvelusyhteisöjä yhden alueen sisällä, joilla on kuitenkin oma pappi ja kirkko, kappeli tai muu toimitila. Tällaisia seurakuntia syntyy yleensä yhdistymisten myötä. (Joutsan seurakunta i.a.a.)

Lapsitoimintaa Joutsan seurakunta järjestää päiväkerhojen, perhekerhojen, koululaisten iltapäivätoiminnan ja leiritoiminnan muodossa. Päiväkerhoissa käyvät 3-5-vuotiaat lapset, joille tarjotaan kristillisiä arvoja sekä sosiaalisuutta kehittävää ryhmätoimintaa. Kerhopäivät koostuvat tavallisista, lapsille mieluisista asioista: leikistä, tarinoista, musiikkitoiminnasta, askartelusta, ulkoilusta, välipalaketkistä sekä seurakunnille ominaisesta hiljentymisestä ja rukouksesta. Kerhoryhmiä kokoontuu viidessä paikassa Joutsan, Luhangan ja Leivonmäen alueella muutaman kerran viikossa. (Joutsan seurakunta i.a.b.)

Seurakunnan päiväkerho voi olla lapselle ensimmäinen perheen ulkopuolinen sosiaalinen yhteisö. Sieltä lapsi monesti saa ensikosketuksensa kristillisestä seurakunnasta, jossa vallitsee samanarvoisuuden, keskinäisen kunnioituksen ja vastuullisuuden ilmapiiri. (Peltonen 1986, 95–97.)

6.2 Päiväkoti Rölli

Joutsan kunnan alainen päiväkot Rölli on aloittanut toimintansa lokakuussa 1991 ja on ainoa päiväkot Joutsassa. Kunnan tarjoamat päivähoitopalvelut Röllissä ovat pääasiassa tarkoitettu 3–6-vuotiaille, joista kuusivuotiaat saavat esiopetusta. Tilaa päiväkodissa on 42 lapselle. Lapset on jaettu kahteen ryhmään, Mörriin ja Möykkyyn, joissa molemmissa on eri-ikäisiä lapsia. Osa- ja kokopäivähoito on jaettu näihin kahteen ryhmään. Jokaiselle lapselle on talossa nimetty oma hoitaja, ja erikoistarpeisiin palkataan myös henkilökohtaisia tai ryhmän avustajia. Röllin vakinaiseen henkilökuntaan johtajan lisäksi kuuluu neljä lastentarhanopettajaa, kaksi päivähoitajaa sekä keittäjä. Tekniseltä toimelta päiväkot ostaa siivous- ja talonmiespalvelunsa. (Päiväkoti Rölli i.a.)

Joutsassa kunnallisen päivähoidon lähtökohtana on sosiaalitoimen toiminta-ajatuksen mukaan inhimillisyys, mitä toteutetaan toiminnassa oikeudenmukaisuudella, asiakaslähtöisyydellä, turvallisuudella, ihmisarvon kunnioittamisella sekä palvelunkäyttäjien henkilökohtaisella vastuulla. Toiminnan tavoitteina on taata turvallisuus, lapsen ikää, kehitystasoa ja henkilökohtaisia tarpeita vastaava toiminta sekä perushoito ja huolenpito vanhempien kanssa yhteistyötä tehden. (Päiväkoti Rölli i.a.)

Kuntien laatiessa omia varhaiskasvatussuunnitelmiaan, on pohjana aina varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Nämä suunnitelmat ovat kunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline ja päivähoidon henkilöstön työväline. Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa apuna käyttäen päiväkodit tekevät omaa toimintaympäristöä ja siellä tapahtuvaa toimintaa kuvaavan suunnitelman. On myös tärkeää, että kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma ja kunnan varhaiskasvatussuunnitelma muodostavat saumattoman kokonaisuuden. Suunnitelmilla pyritään hyvään, kehittävään ja tavoiteltavaan varhaiskasvatukseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005, 43–45.)

Röllin toiminta perustuu kehitystä tukevaan, suunnitelmallisesti etenevään, aiempaan kokemukseen pohjautuvaan ja tilanteiden mukaan joustavasti toteutettuun toimintaan. Lapsen iästä ja vireystasosta riippuen päivähoidossa vaihtelevat lepo, ohjattu ja vapaa toiminta. Päivälevon merkitystä korostetaan, koska lapsi saa rentoutua omien halujensa mukaan, kuunnellen musiikkia tai satuja tai leväten. Yhteistyö vanhempien kanssa on hoito- ja kasvatustyön perusta, koska sillä turvataan johdonmukainen toiminta ja yhden-suuntaiset kasvatustavoitteet. (Päiväkoti Rölli i.a.)

Päiväkodille on asetettu useita päämääriä, jotka tähtäävät hyvän laadun ylläpitämiseen. Yhteistyötä tehdään muiden hallintokuntien, eri yhteisöjen ja kolmannen sektorin kanssa, jotta saataisiin palvelut vastaamaan kysyntää ja kunnan resursseja. Päivähoitopalveluja järjestetään niin taajamissa kuin kyläkunnissa vanhempien kasvatustyön tukemiseksi kehittämällä vaihtoehtoisia toimintamuotoja ja kohdentamalla voimavaroja tarkoituksenmukaisesti. Henkilöstön ammattitaitoon panostetaan kehittämällä ja jatkuvalla koulutuksella työn laadun takaamiseksi. (Päiväkoti Rölli i.a.)

Joutsan kunta tarjoaa päivähoitopalveluja erilaisissa muodoissa. Päivähoidon johtaja päättää lapsen hoitoon sijoittamispaikasta huomioituaan vanhempien toiveet, päivähoidon kokonaistilanteen sekä hoidon alkamisajankohdan. Uuden lapsen hoitosuunnitelma tehdään yhteistyössä vanhempien ja lapselle määrätyn oman hoitajan kesken. Suunnitelmassa käsitellään lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyviä asioita, tapoja ja tottumuksia, erityispiirteitä, toiveita ja odotuksia. Hoitoaikojen muuttuessa otetaan yhteys päivähoidon johtajaan. (Päiväkoti Rölli i.a.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimusongelmat

Halusimme selvittää yhden paikkakunnan kasvatuksellisia piirteitä ja vertailla selkeästi kristillistä kasvatusta antavan seurakunnan ja ei-uskonnollista kasvatusta antavan kunnallisen päiväkodin antamaa kasvatusta vanhempien näkökulmasta. Mietimme, kokevatko kristillisiksi itsensä luokittelevat vanhemmat lapsilleen antamansa kasvatuksen erilaiseksi kuin ei-kristilliset kasvattajat. Tutkimuskysymyksemme ovat:

- Ilmeneekö uskontokasvatusta Joutsan kunnallisessa päiväkodissa käyvien lasten vanhempien mielestä päiväkodissa ja miten se näkyy?
- Onko lapsille kodeissa annettava kasvatusta samanlaista seurakunnan päiväkerhoissa käyvillä lapsilla kuin päiväkodissa käyvillä lapsilla?
- Eroaako kristillinen kasvatusta ei-uskonnollisesta kasvatuksesta vanhempien mielestä?

7.2 Kohderyhmä ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme kohderyhmänä olivat kaikki päiväkotit Röllin ja seurakunnan päiväkerhoissa käyvien lasten vanhemmat Joutsassa. Halusimme vastaajia sekä seurakunnan että kunnallisen päiväkodin piiristä, koska mielestämme he yhdessä vastaavat hyvin keskiarvoa Joutsalaista kasvattajaa ja tuloksien vertailu on mahdollista. Ennen tutkimuksen aloittamista pyysimme tutkimusluvan (liite 1) kirjallisena seurakunnalta ja päiväkodilta. Molemmilta yhteistyökumppaneilta saimme luvan kyselytutkimuksen toteuttamiseen, mutta vain seurakunnalta saimme suostumuksen kirjallisena.

Tutkimuksessa käytimme kvantitatiivista eli määrällistä menetelmää, mutta osin myös kvalitatiivista eli laadullista. Kvantitatiiviseen menetelmään päädyimme, koska koimme sillä tavoittavan enemmän ihmisiä ja lyhyemmässä ajassa kuin esimerkiksi haastattelulla. Lähestymistapa oli meistä mielekäs myös helppoutensa takia, puolistrukturoidulla lomakkeella saimme vastaukset haluamiimme kysymyksiin ja varmistimme vastaajien anonymiteetin. Lisäksi määrälliset ja laadulliset menetelmät katsotaan toisiaan täyden-

täviksi. Tutkimuksemme aineiston hankimme kyselylomakkeilla, joka on Survey-tutkimustyyppin keskeinen menetelmä. Survey-tutkimuksessa kerätään tietoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä joko kyselylomakkeen tai strukturoidun haastattelun myötä. Tämä tarkoittaa, että kaikilta kysytään samat kysymykset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134–135.)

Osa kysymyksistä oli avoimia, koska halusimme saada yksityiskohtaisempia vastauksia tietyissä kysymyksissä ja antaa vastaajille mahdollisuuden kertoa omin sanoin ajatuksistaan. Avoimissa kysymyksissä pyrimme saamaan monivalintoja täydentäviä vastauksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää ja tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksia ei voi käsitellä mielivaltaisesti, vaan tulokset on huomioitava kokonaisuudessaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Avoimet kysymykset litteroimme ja luokittelimme laadullisen aineiston analysoinnin periaatteiden mukaisesti ja nostimme suorina lainauksina joitakin kohtia esille.

7.3 Kyselylomakkeen laadinta

Kyselylomaketta muodostaessa pyrimme pitämään sen mahdollisimman tiiviinä, selkeänä ja helposti täytettävänä, jotta vastaajat jaksaisivat keskittyä siihen. Lopullisessa lomakkeessa oli neljä sivua sekä saatekirje (liite 2) vanhemmille, jossa selitettiin tutkimuksemme aihe ja lomakkeen täyttöohjeet. Laadimme samanlaisen kyselylomakkeen sekä seurakunnan että päiväkodin piirissä oleville vastaajille, koska koimme sen toimivaksi ja molemmista paikoista halusimme vastaukset samoihin kysymyksiin. Lomakkeessa oli kuitenkin seitsemän pelkästään päiväkotilasten vanhemmille suunnattua kysymystä, koska seurakunnan päiväkerhoissa olevien lasten vanhempien voidaan olettaa ainakin jossain määrin olevan kristillisiä, mutta päiväkotilasten vanhemmista ei tällaista päätelmää voi tehdä. Halusimme tietää, missä määrin he kokevat itsensä kristillisiksi kasvattajiksi.

Peilasimme muotoiltavia kysymyksiä jatkuvasti tutkimuskysymyksiimme, jotta varmasti osaisimme kysyä oleelliset asiat emmekä paisuttaisi kyselyä turhilla kysymyksillä. Lomaketta muodostaessa haimme siihen sisällönohjausta, jonka jälkeen annoimme

muotoilua vaille valmiin lomakkeen esitestaukseen muutamille perheellisille koehenkilöille. Lopullinen kyselylomake (liite 3) sisälsi 13 monivalintakysymystä, neljä väittämää sekä neljä avointa kysymystä. Monivalintoihin sisältyvissä taustakysymyksissä tiedustelimme ikää, sukupuolta sekä kuinka kauan lapsi on ollut kyseisissä hoitopaikoissa.

7.4 Tutkimusaineiston keruu ja analysointi

Kyselylomakkeita laitoimme jakoon yhteensä 96 kappaletta. Kyselylomakkeet toimitettiin Joutsan kunnan päiväkotia Röllin ja Joutsan seurakunnan päiväkerhojen ohjaajille. Aluksi päiväkotia Röllin ja seurakunnan päiväkerhojen ohjaajille vietiin molemmille 33 lomaketta vanhemmille toimitettaviksi. Molemmissa paikoissa olimme sopineet palautuslaatikosta, jonne vanhemmat voivat täytetyt kyselyt jättää. Seurakunnan vähäisen vastaajamäärän vuoksi otimme uusintakerroksen ja teimme 30 kappaletta lisää lomakkeita, jotka menivät Joutsan seurakuntaan liittyneisiin Leivonmäen ja Luhangan päiväkerhoihin. Nämä kyselylomakkeet annoimme jaettavaksi kirjekuorissa, jotta vastaajat voisivat olla varmoja anonymiteetistaan. Palautettuja lomakkeita saimme takaisin kaikkiaan 43 kappaletta, joista 18 oli päiväkodilta ja 25 seurakunnasta. Päiväkodin ja seurakunnan yhteisvastausprosentti oli 45.

Tutkimustulosten käsittelyyn käytimme tilastollisen tutkimustiedon analysointiin tarkoitettua SPSS-ohjelmaa. Syötimme aineiston ohjelmaan kahdessa erässä, koska jouduimme vähäisen vastaajamäärän vuoksi toimittamaan seurakunnalle uudet kyselylomakkeet. Selvitimme SPSS-ohjelman avulla aineistosta prosentuaaliset tulokset. Kyselylomakkeessa suurin osa kysymyksistä oli monivalintoja, joihin vastaajien tuli valita joko yksi tai useampi heitä koskeva vaihtoehto. Kysymyksissä oli myös muutama kyllä/ei -muotoa oleva kysymys, joiden analysoinnissa tuli paikoitellen ongelmia väärinymmärrysten takia. Osa vastaajista oli ympyröinyt molemmat vaihtoehdot, jolloin vastauksia ei voinut hyväksyä. Väittämissä vastaajat arvioivat vastauksensa asteikolla 4 = toteutuu täysin ja 1 = ei toteudu lainkaan.

7.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Hyvän tutkimuksen perusvaatimuksina on sen luotettavuus. Virheiden syntymistä pyritään välttämään, mutta tulosten luotettavuus ja pätevyys voivat vaihdella. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää apuna erilaisia menetelmiä, kuten reliabiliteettia ja validiteettia. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskina mitata. Validius heikkenee esimerkiksi, jos vastaajat ovat ymmärtäneet tutkijan laatimat kysymykset eri tavalla kuin hän on itse ajatellut. Mikäli tutkija käsittelee saatuja vastauksia edelleen oman ajattelumallinsa mukaisesti, tulokset eivät ole tosia ja päteviä. Tuloksia voi heikentää myös otannan ei-satunnaisuus sekä kohderyhmän kato. (Hirsjärvi ym. 2009, 231–232.)

Kysymyslomaketta tehdessä pyrimme laatimaan kysymykset niin, etteivät ne johdatteli vastajaa. Halusimme myös siksi antaa kyselyyn osallistujille mahdollisuuden avoimiin kysymyksiin, jossa he täysin vapaasti saavat ilmaista mielipiteensä. Strukturoidussa kyselyssä vastaajan on valittava omaa mielipidettään lähinnä oleva vaihtoehto, vaikka se ei täysin vastaisi totuutta. Esitestauksessa ei ilmennyt suurempia korjausehdotuksia, jonka perusteella teimme vain lomakkeen ulkoasuun liittyviä muutoksia. Kuitenkin palautetuissa kyselylomakkeissa oli kohtia, joihin oli toistuvasti jätetty vastaamatta tai vastattu väärin. Eniten tällaisia kohtia oli kyllä/ei -kysymyksissä, joista jokaiseen oli ainakin yksi henkilö jättänyt vastaamatta. Osa vastaajista oli jättänyt avoimet kysymykset tyhjiksi, mutta vastannut kuitenkin säntillisesti muihin kysymyksiin. Kyselylomakkeen kyllä/ei -kysymyksiä olisi voinut selkeyttää väärinymmärrysten välttämiseksi. Emme halunneet antaa ”en tiedä” -vaihtoehtoa, koska koimme että se olisi antanut liian helpon tien vastaajille emmekä olisi välttämättä saaneet tarvitsemiamme tietoja.

Laitoimme kyselylomakkeita Joutsassa, Leivonmäellä ja Luhangassa jakoon yhteensä 96 kappaletta, joista saimme takaisin 43 vastausta. Vastauksia ei uusintakerroksen jälkeenkään tullut aivan niin paljon kuin olisimme toivoneet, mutta mielestämme takaisin saatu aineisto oli kuitenkin riittävä selvittämään kristillisen kasvatuksen ominaispiirteitä Joutsan seudulla. Tutkimus pätee vain Joutsan seudulla, mutta tulokset voivat olla suuntaa antavia koko Suomen mittapuulla. Kohderyhmämme ihmiset vastaavat hyvin keski-

vertoa joutsalaista kasvattajaa, koska vastaajina on eri ikäryhmistä olevia miehiä ja naisia.

Vastaajien anonymiteetin huomioimme käsittelemällä lomakkeita ilman välikäsiä sekä antamalla mahdollisuuden palauttaa täytetyt lomakkeet suljetuissa kirjekuorissa sekä Rölliin että seurakuntaan, josta haimme ne itse. Ensimmäisen lomakekierroksen nihkeän vastausprosentin epäilemme osaltaan johtuvan siitä, että lomakkeet piti palauttaa ilman kirjekuorien suojaa, siksi päätimme parantaa anonymiteettia seuraavien jaettavien lomakkeiden kohdalla. Aiheemme ei ole kaikkein arkaluontoisin, minkä takia eräs vastaaja varmasti uskaltautui ottamaan yhteyttä kysyäkseen lomakkeesta sekä toinen kirjoittamaan puhelinnumeronsa sitä varten, jos haluaisimme vielä kysyä jotain. Pyrimme kuitenkin, että vastaajat tuntisivat olonsa mahdollisimman turvatuksi vastatessaan kyselyyn. Palautetuista lomakkeista ei kenenkään henkilöllisyyttä pystynyt päättämään ja vastaaminen oli täysin vapaaehtoista. Tulosten analysoinnin jälkeen kyselylomakkeet tuhottiin silppurilla.

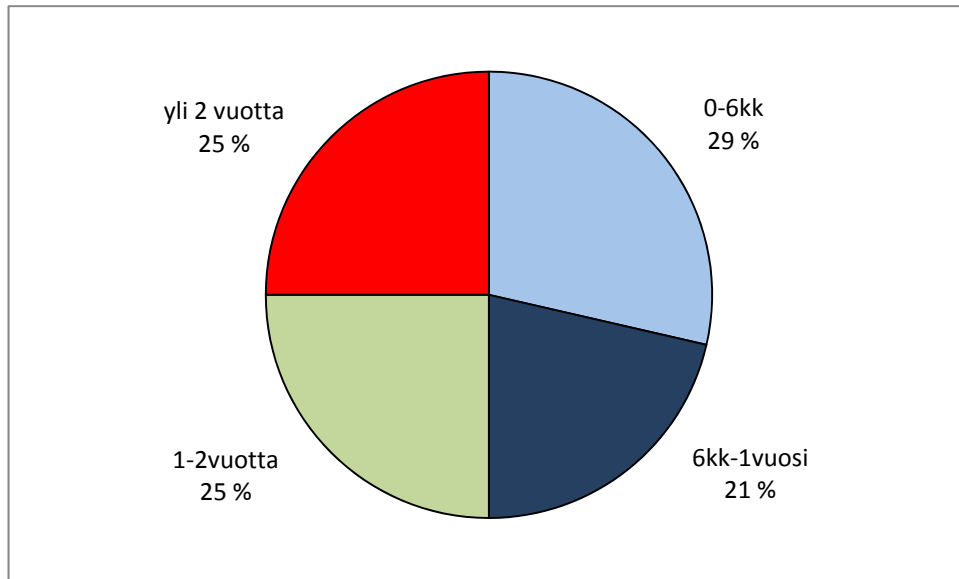
8 TUTKIMUSTULOKSET STRUKTUROIDUISTA KYSYMYKSISTÄ

Emme käy tuloksia läpi täysin kyselylomakkeen järjestyksen mukaisesti, vaan käsittelemme avointen kysymysten tulokset omassa osiossaan. Tässä kappaleessa käsittelemme kyselylomakkeen kvantitatiiviset kysymykset. Koimme tämän ratkaisun selkiyttävän tuloksia, kun on selkeästi eriytetty mitkä tulokset ovat strukturoiduista kysymyksistä ja mitkä ovat vanhempien vastauksia avoimissa kysymyksissä.

8.1 Taustamuuttujat

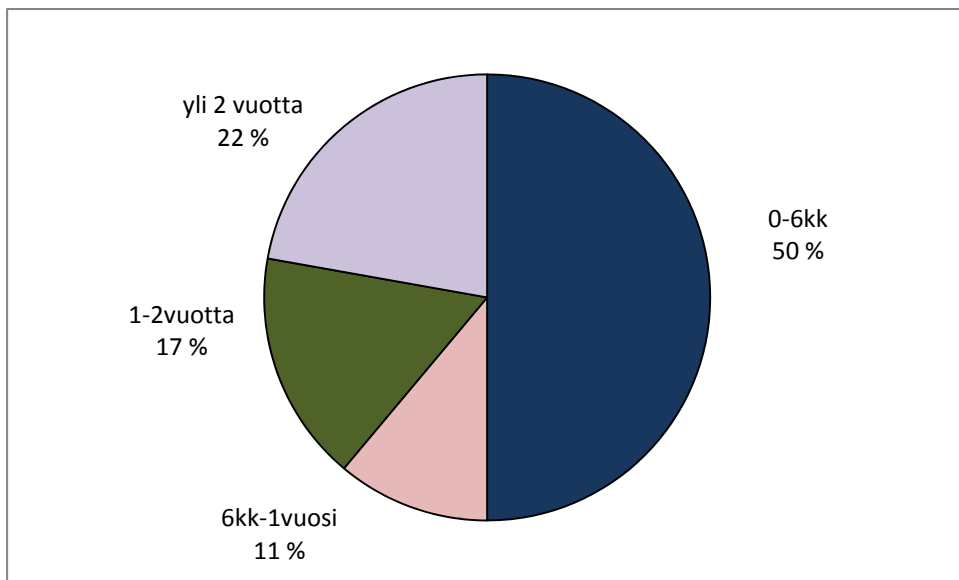
Kyselyn alussa kartoitimme vastaajien perustietoja iästä ja sukupuolesta. Kyselyyn vastanneista vanhemmista (N=43) suurin osa (91 %) oli naisia ja 9 % miehiä. Vastanneista 44 % oli 21–35-vuotiaita. Suurin osa (54 %) vanhemmista oli iältään 35–45-vuotiaita. Alle 21-vuotiaita vastaajia ei ollut ja yli 45-vuotiaita oli vain 2 % vastaajista.

Vastanneiden (n=41) lapsista 23 (56 %) käy Joutsan seurakunnan päiväkerhossa ja 18 (44 %) on hoidossa Joutsan kunnan päiväkotinä Röllissä. Nykyisin päiväkotinä Röllissä olevien lapsista 7 lasta on käynyt aikaisemmin seurakunnan päiväkerhossa. Vanhemmilta kysyttiin, kuinka pitkään heidän lapsensa on käynyt Joutsan seurakunnan päiväkerhossa (kuvio 1). Vastanneiden (n=28) lapsista 29 % on käynyt päiväkerhossa enintään 6 kuukautta, 21 % 6 kuukaudesta yhteen vuoteen. Puolet vastasi, että heidän lapsensa on käynyt päiväkerhossa yli vuoden.

KUVIO 1. Joutsan seurakunnan päiväkerholasten kerhossaoloaika (n=28)

Vastaavasti päiväkotie Röllissä puolet vastanneista (n=18) vanhemmista kertoo lapsensa olleen hoidossa enintään 6 kuukautta. Yli 2 vuotta hoidossa olleita on melkein yhtä paljon kuin 6 kuukaudesta 2 vuoteen hoidossa olleita. (kuvio 2.)

KUVIO 2. Päiväkoti Röllin lasten hoidossaoloaika (n=18)

8.2 Kristilliset arvot ja uskontokasvatus

Seuraavaksi vastaajilta kysyttiin kristillinen kasvatuksen ilmenemistä joko kunnan päiväkodissa tai seurakunnan päiväkerhossa. Suurin osa (81 %) vanhemmista (n=42) koki lapsensa saavan kristillistä kasvatusta. 82 % naisista (n=38) ja 75 % miehistä (n=4) tunsi lapsensa saavan kristillistä kasvatusta. Ikäryhmittäin luokiteltuna 21–35-vuotiaista (n=19) 79 % oli sitä mieltä, että heidän lapsensa saa kristillistä kasvatusta ja yli 35-vuotiailla (n=23) tämä osuus oli 82 %.

Kysymyksessä, onko lapselle annettavassa kasvatuksessa kristillisiä piirteitä, suurin osa (76 %) vanhemmista (n=41) vastasi myöntävästi. 78 % naisista (n=37) koki lapsensa kasvatuksessa olevan kristillisiä piirteitä. Miesten (n=4) mielipiteet kuitenkin jakaantuvat, eikä puolet heistä kokenut lastensa kasvatuksessa olevan kristillisiä piirteitä ollenkaan. 65 % 21–35-vuotiaista (n=17) ja 83 % yli 35-vuotiaista (n=24) näki lastensa kasvatuksessa olevan kristillisiä piirteitä.

Vastaajista (n=38) 16 henkilöä (42 %) mielsi itsensä kristilliseksi kasvattajaksi. Kukaan kyselyyn vastanneista miehistä (n=4) ei kokenut olevansa kristillinen kasvattaja. Naisien (n=34) mielipiteet jakaantuvat melko tasaisesti. Heistä 47 % tunsi olevansa kasvattajana kristillinen. 67 % 21–35-vuotiaista (n=15) ei mieltänyt itseään kristilliseksi kasvattajaksi. 35–45-vuotiaiden (n=23) vastaukset jakaantuvat melko tasaisesti. Heistä 48 % koki itsensä kristilliseksi kasvattajaksi. Ainoa yli 45-vuotias ei ollut vastannut kysymykseen.

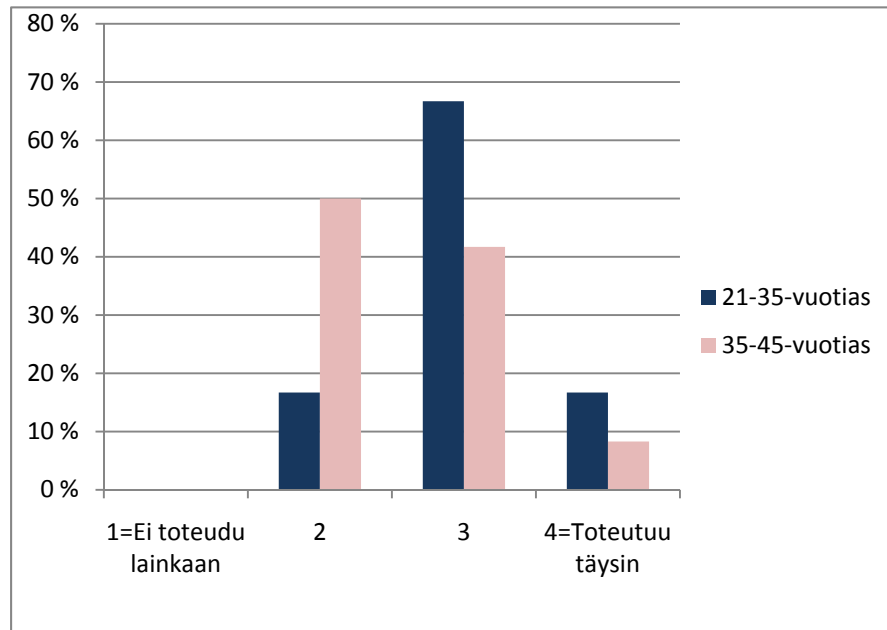
Tutkimuksessamme pyrimme myös selvittämään, pitävätkö vanhemmat kristillisiä arvoja samanlaisina kuin yleensä kasvatuksessa vallitsevia arvoja. 74 % vanhemmista (n=38) koki arvojen olevan samanlaisia 26 %:n heistä ollessa eri mieltä. Naisista (n=34) 71 % koki kristillisten arvojen olevan samanlaisia kuin yleensä vallitsevat arvot ovat, kun taas miehistä (n=4) kaikki pitivät arvoja täysin samanlaisina. 61 % 21–35-vuotiaista (n=18) ja 84 % yli 35-vuotiaista (n=20) ajattelivat kristillisten arvojen olevan samanlaisia kun yleensä vallitsevat arvot.

Kysytyämme vanhemmilta, pitävätkö he kristillisiä arvoja samanlaisina kuin kasvatuksessa yleensä vallitsevia arvoja, halusimme seuraavaksi tietää miten tärkeänä he pitävät

näiden edellä mainittujen arvojen opettamista lapsilleen. Suurin osa, 95 % vastaajista (n=38) piti tärkeänä, että hänen lapselleen opetetaan näitä arvoja. 97 % naisista (n=35) ja 67 % miehistä (n=3) koki tärkeäksi, että hänen lapselleen opetetaan näitä arvoja. Vastaajista (n=41) 54 % oli sitä mieltä, että uskontokasvatus kuuluu päiväkoteihin. 57 % naisista (n= 37) ajatteli, että uskontokasvatus kuuluu päiväkoteihin, miehistä (n=4) 75 % oli eri mieltä.

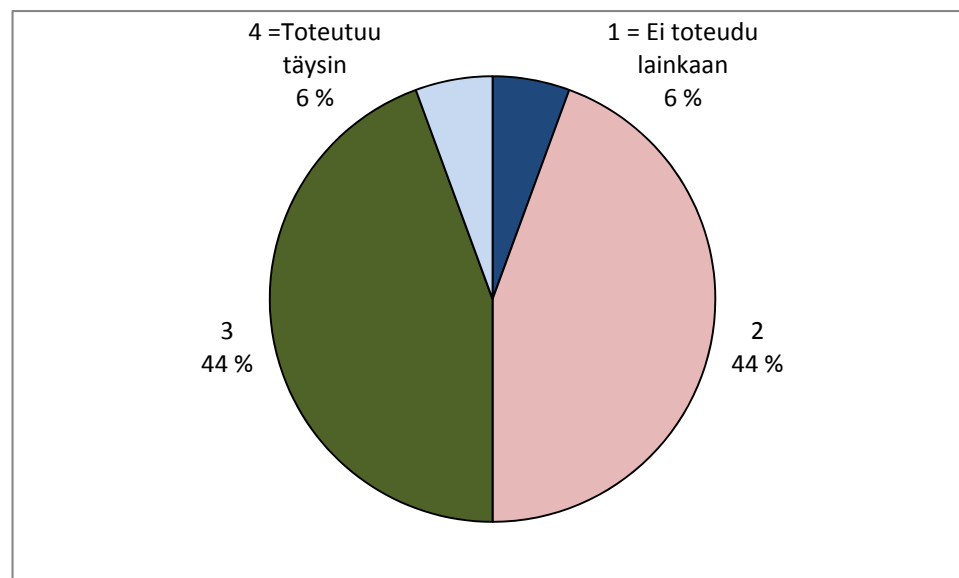
Kyselylomakkeessa oli seitsemän pelkästään päiväkotilasten vanhemmille suunnattuja kysymyksiä. Näistä neljä oli muodoltaan sellaisia, joissa asteikolla yhdestä neljään mitattiin kunkin väittämän toteutumista vastaajan omalla kohdalla. Kyselylomaketta muodostaessa lomakkeeseen tuli virhe siltä osin, että väittämien ohjeistuksissa oli erilaiset vastausvaihtoehdot kuin varsinaisissa väittämissä. Ohjeistuksessa väittämät olivat asteikolla 4 = täysin samaa mieltä ja 1 = täysin eri mieltä. Itse väittämissä asteikko oli 4 = toteutuu täysin ja 1 = ei toteudu lainkaan. Päädyimme valitsemaan tuloksia kirjittesamme varsinaisten väittämien vastausvaihtoehdot. Väittämien kohdalla ei kuitenkaan ilmennyt ongelmia, koska vastausvaihtoehdot olivat niin samankaltaisia.

Väittämässä ”lastenne hoitopaikka tukee teille tärkeitä arvoja” jokainen vastaaja (n=19) oli arvioinut väitteen toteutuvan täysin (32 %) tai valinnut vaihtoehdon 3 (68 %). Väittämässä ”päiväkodissa on nähtävissä kristillisiä arvoja” vanhemmista (n=18) 11 % koki väitteen toteutuvan täysin. Puolet vastanneista koki väitteen toteutuvan melko hyvin (vaihtoehto 3), kun taas 39 % oli valinnut vaihtoehdon 2. Väittämässä kristillisistä arvoista eri ikäryhmien vastaukset vaihtelivat suuresti (kuvio 3). Nuorempien 21–35-vuotiaiden mielestä väite toteutui paremmin kuin vanhempien yli 35-vuotiaiden. Naisien mielestä väite toteutui paremmin kuin miesten; 53 % naisista oli valinnut vaihtoehdon 1 tai 2, kun taas miehillä vastaava luku oli 35 %.

KUVIO 3. Kristillisten arvojen näkyminen päiväkodissa ikäkausittain (n=18)

Väittämän ”päiväkodissa on havaittavissa selkeitä kristillisiä tapoja, piirteitä ja symboleja” tulokset jakautuivat kuvion 4 mukaisesti. Suurin osa vastaajista oli valinnut vaihtoehdon 2 (44 %) tai vaihtoehdon 3 (44 %) (kuvio 4).

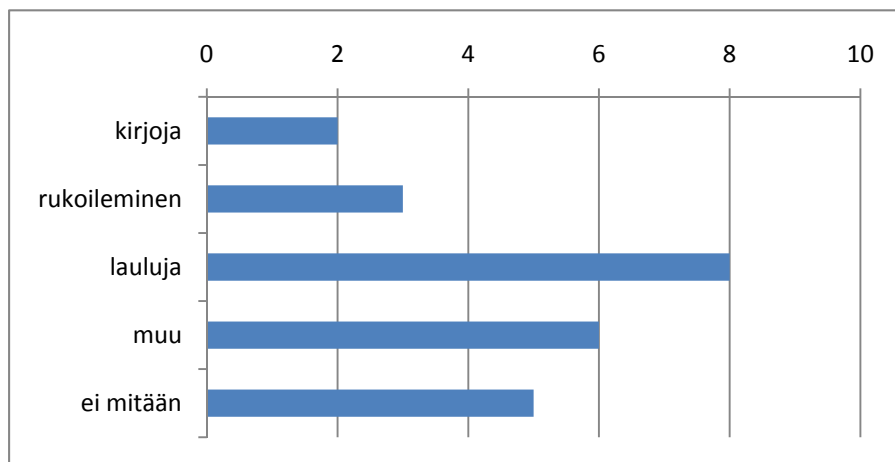

KUVIO 4. Kristillisten tapojen näkyminen päiväkodissa (n=18)

Rölliässä käyvien lasten vanhemmilta (n=15) kysyttiin, että mikäli päiväkodissa on havaittavissa kristillisiä tapoja, piirteitä tai symboleja, mitä ne olisivat. Kysymys oli muotoiltu monivalinnaksi, jossa on seitsemän vastausvaihtoehtoa, sisältäen myös kohdan ”ei

mitään näistä” sekä mahdollisuuden lisätä omia vaihtoehtoja. Vanhemmilla oli mahdollisuus vastata useampaan kohtaan. Eniten valintoja olivat saaneet hengelliset laulut (33 %) sekä kohta ”muu, mikä?” (25 %). Vastanneista 21 % oli sitä mieltä, ettei päiväkodissa näkynyt mitään edellä mainituista. Kristillisiä kirjoja päiväkodista löytyy 8 % mielestä. Kukaan vastanneista ei ollut valinnut ristiä. Vastausvaihtoehtoon ”muu, mikä?” vanhemmat olivat listanneet seurakunnan pitämät tuokiot ja työntekijöiden vierailut päiväkodissa, juhlapyhien huomioimisen sekä kirkossa käynnit, kuten esimerkiksi lasten jumalanpalvelukset (kuvio 5.)

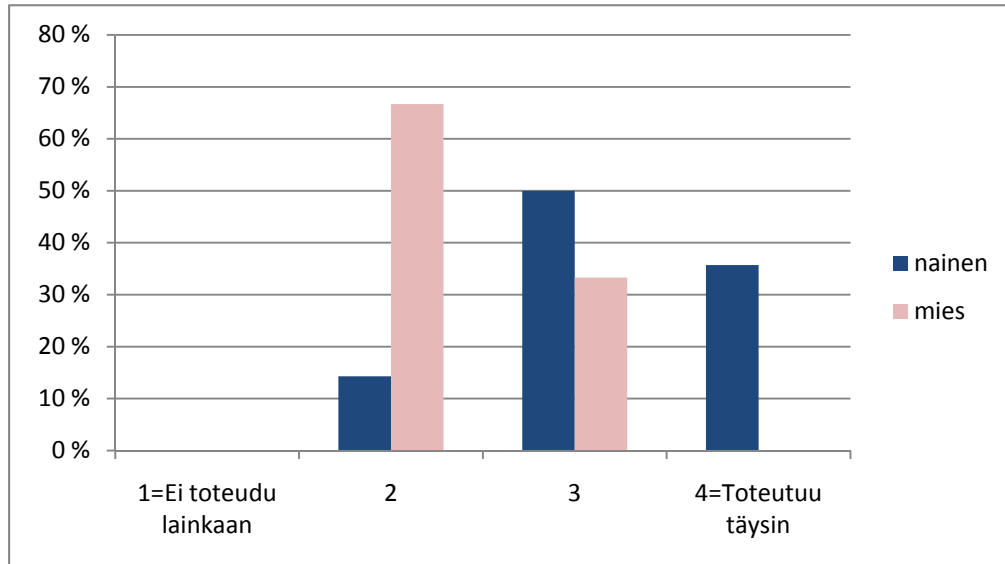

KUVIO 5. Kristilliset tavat, piirteet ja symbolit (n=15)

8.3 Päiväkodin ja seurakunnan välinen yhteistyö

Päiväkotilasten vanhemmilta kysyttiin vielä näkemyksiä päiväkodin ja seurakunnan välisestä yhteistyöstä asteikolla 4 = toteutuu täysin, 1 = ei toteudu lainkaan. 29 % vastaajista (n=17) oli valinnut vaihtoehdon 4, eli heidän mielestään päiväkodin ja seurakunnan välinen yhteistyö toteutuu erittäin hyvin. Vastaajista 24 % oli valinnut vaihtoehdon 2 ja 47 % oli valinnut vaihtoehdon 3. 21–35-vuotiaista 50 % koki väitteen toteutuvan täysin (vaihtoehto 4), kun taas vastaava luku vanhemmassa ikäryhmässä (35–45-vuotiaat) oli 18 %.

Miehet kokivat yhteistyön toteutumisen vaihtoehdon 2 (67 %) tai vaihtoehdon 3 arvoiseksi (33 %). Naiset taas kokivat yhteistyön toteutuvan täysin 36 %:sti (vaihtoehto 4). Naisista 14 % oli valinnut vaihtoehdon 2 ja puolet vaihtoehdon 3 (kuvio 6).

KUVIO 6. Seurakunnan ja päiväkodin välisen yhteistyön tärkeys (n=17)

Lomakkeessa oli kyllä/ei -vastausvaihtoehdoilla muotoiltu kysymys siitä, pitäisikö yhteistyötä seurakunnan ja päiväkodin välillä kehittää. Vastanneita oli 16, joista 63 % oli sitä mieltä, ettei yhteistyötä tulisi kehittää. Moni oli tämän kysymyksen kohdalla lisännyt vastauksensa perään myös selityksen tai ilmaissut, että kysymykseen on vaikea vastata joko tai.

9 VANHEMPIEN VASTAUKSIA AVOIMIIN KYSYMYKSIIN

9.1 Arvot kasvatuksessa

Strukturoitujen kysymysten lisäksi koimme tärkeäksi selvittää avoimilla kysymyksillä vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja siinä vallitsevista arvoista tänä päivänä. Kysyimme, minkälaisia arvoja tänä päivänä on lasten kasvatuksessa ja minkälaisia puolestaan ovat kristilliset arvot. Huomasimme, että vanhempien listaamat arvot olivat melko samanlaisia, samat arvot toistuivat useasti. Seurakunnan päiväkerholasten vanhemmat sekä päiväkotiki Röllin lasten vanhemmat kunnioittavat pitkälti samankaltaisia arvoja lastensa kasvatuksessa, mutta ryhmien välillä oli kuitenkin huomattavissa jonkinlaisia eroja. Röllilästen vanhempien vastauksissa korostuivat erityisesti rehellisyys, toisten huomioon ottaminen sekä tasavertaisuus. Myös turvallisuus ja suvaitsevaisuus nousivat vastauksissa useasti esiin.

Oikeudenmukaisuus, rehellisyys, turvallisuus kasvuympäristössä, suvaitsevaisuus.

Seurakunnan päiväkerholasten vanhempien vastaukset olivat pääosin samanlaisia kuin Rölliläisten vanhempien, mutta vastauksista erottui kristillisuus. Tämä näkyi mielestämme hieman ”perinteisempien” tai ”Raamatullisempien” arvojen listaamisena, koska suomalaisen arvopohjan juuret ovat kristilliset. Tällä tarkoitamme sitä, että suomalaiseen kulttuuriin on aina kuulunut ja vaikuttanut kristinusko. Perinteisiksi mieltämiämme vanhempien listaamia arvoja oli esimerkiksi kiitollisuus ja anteeksianto, luonnon ja eläinten kunnioitus, kohtuullisuus sekä hyvät tavat.

Minusta normaali suomalainen yhteiskunta perustuu pitkälti kristillisille arvoille (älä varasta, älä tapa... tee muille, kuten haluat itsellesi tehtävän..) En itse kuulu kirkkoon, joten en opeta lapsia rukoilemaan yms, mutta he oppivat sen kerhossa ja koulussa yms. kuitenkin itsen ja muiden arvostaminen on sekä kristillinen, että yleismaailmallinen arvo.

Pidimme mielenkiintoisena sitä, että muutamat seurakunnan päiväkerhossa käyvien lasten vanhemmista eivät koe itseään kristilliseksi tai kuulu kirkkoon, mutta kuitenkin pitävät seurakunnan toimintaa niin arvossa, että vievät lapsensa seurakunnan päiväker-

hoon. Tästä päättelimme, että kasvatuksen arvomaailma on ainakin Suomessa melko yleismaailmallinen, liittyi siihen uskontoa tai ei.

Raamatun kymmenen käskyä miellettiin myös kasvatuksen arvomalliksi. Useampi päiväkerholasten vanhempi oli maininnut rajat ja rakkauden hyviksi arvoiksi, toisin kuin päiväkotilasten vanhemmat. Vertailllessamme vanhempien arvokäsityksiä teimme havainnon, että seurakunnan päiväkerhojen lapsilla olisi ehkä hiukan tiukempi kasvatus kuin Röllissä käyvillä lapsilla.

Meidän perheessä arvostetaan toisten huomioon ottamista, rehellisyyttä, työntekoa, vanhoja perinteisiä arvoja. Meillä on ns. tiukat säännöt ja lapset ”joutuvat” olemaan lapsia.

Meillä ainakin kiitollisuus, rajat ja rakkaus. Joskus tuntuu että rajoja ei saisi olla eli ”vapaa kasvatus”.

Välillä tuntuu siltä, että kotikasvatuksessa ei ole mitään arvoja! Päiväkodissa, kouluissa ja kerhoissa asiat ovat kyllä kunnossa. Itse kunnioitan perinteisiä arvoja: toisen huomioonottaminen ja kunnioittaminen. Yksilön vapaus, hyvät tavat, asiallinen käyttäytyminen erilaisissa tilanteissa, erilaisuuden suvaitseminen.

Sekä päiväkerhojen lasten että Röllin lasten vanhempien mielipiteistä kävi ilmi, että kasvatus koetaan tänä päivänä vapaammaksi, mutta kuitenkin suurin osa arvoista on samanlaisia kuin vanhempien omassa lapsuudessa.

Eipä ne arvot ole muuttuneet miksikään. Rehellisyys ja muiden huomioonottaminen ja kunnioittaminen ovat meidän perheessä tärkeämpiä arvoja, kuten ennenkin.. Tarkoitin sitä, kun itse oli lapsi.

Minun mielestäni hyvin pitkälti samoja arvoja kuin omassa lapsuudessa.

...verrattuna omaan lapsuuteen lasten kasvatus on vapaampaa eli ei kuriteta lapsia ja lapset otetaan enemmän huomioon, kuunnellaan lasta. Itselleni lapsi on arvokas ihminen ja elän lasten ehdoilla.

Kristillisten arvojen määrittely oli osalle vanhemmista vaikeaa. Moni vanhemmista koki, etteivät lasten kasvatuksessa vallitsevat arvot suuremmin eroa kristillisistä arvoista.

Samoja kuin edellisessä (rehellisyys, kannustava, avoimuus)

Vanhempien luettelemat kristilliset arvot olivat pitkälti samoja kuin arvot yleensä kasvatuksessa. Enemmän esille tuli kuitenkin kristillisiksi ajateltavia arvoja, kuten lähimmäisen rakkaus, kultainen sääntö eli kohteile toista kuten haluat itseäsi kohdeltavan, 10 käskyä sekä heikompien puolustaminen.

Lähimmäisen rakkaus, auttaminen, rehellisyys jne. Ylipäättään asiat, jotka ”tähtäävät” elämän kunnioittamiseen.

Osa vanhemmista tuntui olevan sitä mieltä, ettei kristillisten arvojen mukaista kasvatus- ta voinut olla ilman perinteisiä kristillisiä tapoja. Päätelimme näin, koska moni vanhempi oli tuonut esille, että heidän mukaansa kristillisiin arvoihin kuuluu olennaisesti esimerkiksi Raamatun lukeminen, rukoilu ja kirkossa käynti.

Enempi puhutaan kristillisistä asioista ja luetaan esim. lastenraamattua yhdessä. Kirkossa käynti. Ruoka- ja iltarukoukset jne.

Yleensä suomalaisia perusarvoja, jos turhan jeesustelun jättää pois.

9.2 Seurakunnan ja päiväkodin välinen yhteistyö

Tiedustelimme Röllilasten vanhemmilta, mitä hyvää päiväkodin ja seurakunnan välisessä yhteistyössä on. Tämä kysymys oli tarkoitettu vain päiväkotilasten vanhemmille, koska seurakunnan työntekijä käy Röllissä säännöllisesti ja halusimme selvittää, miten vanhemmat kokevat yhteistyön. Suurin osa vanhemmista oli sitä mieltä, että yhteistyö on jollain tavalla myönteistä. Muutamat vastanneet eivät kuitenkaan nähneet yhteistyötä mitenkään merkittävänä.

Ei siinä pahaakaan ole, mutta en taida keksiä mitään erityisen hyvääkään.

Se on ilmaista kunnalle.

Yhteistyön hyödyiksi koettiin esimerkiksi tiedon välittyminen uskonnollisista asioista lapsille, kynnyksen madaltuminen osallistua seurakunnan tilaisuuksiin sekä lapsen sosiaalistuminen kristillisiin käytäntöihin, esimerkiksi kirkossa käyttäytyminen. Seurakunnan kiinnostus koettiin positiiviseksi asiaksi myös perheissä, jotka eivät pidä itseään kristillisinä.

Silloin lapsi saa uskonnollisia asioita tietää ja käydä kirkossa, vaikei vanhemmat olisikaan kristillisiä. Olisi kaikki lapset samanarvoisia.

Mielestäni on hyvä kun tällä hetkellä aina silloin tällöin seurakunnasta käy henkilö pitämässä lapsille tunnin röllissä. Se tuo vaihtelua, eri näkemystä ja saa tuntemaan että seurakunta on jotenkin kiinnostunut. Ja läsnä.

Seurakunnan ja päiväkodin välisen yhteistyön koettiin olevan säännöllistä ja toimivan mutkattomasti mahdollistaen kristillisyyden luontevaksi osaksi lasten arkea.

Luontevaa, tilanteisiin (esim. juhlapyhät) sopivaa, ei ”väkisin” toteutettua, ei liian ”julistavaa” ohjelmaa, vaan tuo kirkon osaksi arjen elämää.

9.3 Kristillinen kasvatus tänä päivänä

Kysyimme vanhempien mielipidettä siitä, millaisena he näkevät kristillisen kasvatuksen tänä päivänä. Vastauksista huomasi, että näitä asioita on selvästi pohdittu, koska osa vastauksista oli hyvin kantaottavia. Moni oli pohtinut uskonnon sijaa päivähoitossa ja kouluissa ja todennut, ettei sitä voi opettaa enää niin tunnustuksellisesti kuin ennen. Tässä tiedostettiin monikulttuurisuus ja se, että nykyaikana halutaan uskonto valita puolueettomasti ja tuputtamatta.

Tänä päivänä ollaan aika varovaisia kristillisen kasvatuksen suhteen, koska muita uskontokuntien edustajia esim. päivähoitoissa, kouluissa. HARMI, koska kristillinen kasvatus mielestäni kuuluu osana suomalaisten kulttuuriin. ESIM. muutama vuosi sitten pohdittiin voidaanko suvivirttä veisata koulujen päätös/kevätkuuhliissa → sehän kuuluu suomalaisuuteen!

Mielestäni on hyvä, että sitä on mahdollista saada kerhossa ja riparilla sekä jossain määrin koulussa. Kuitenkaan koulussa ei saisi olla liian tunnustuksellista kasvatusta, vaan lapsella tulisi olla mahdollisuus valita mihin usko.

Tuntuu että kaikki uskontoon viittaava on nykyään ”kiellettyä” : ei saa tuputtaa, leimataan rasistiksi, pelätään liikaa että suututetaan jokin uskontoryhmä. Tässä kärsii myös kristillinen kasvatus, ihmisille tulee leimautumisen pelko. Kristillinen kasvatus ei ole enää niin näkyvää ja jokapäiväistä kuin ennen.

Kristillisyyden koetaan muuttuneen viime vuosina. Ennen evankelis-luterilaisuus oli valtion uskonto ja kulttuuriin sidottu asia, mutta nykyisin hengellinen kasvatus ja uskos-

ta puhuminen on jätetty kirkon hoidettavaksi. Tästä asiasta ollaan kahta mieltä, toiset kokevat sen negatiiviseksi ja toiset taas hyväksi asiaksi.

On se erilaista kuin ennen. Esim. ruokarukoukset ja hengelliset laulut, tarinoiden lukeminen esim. päiväkodissa ja koulussa on lopetettu ja hengellinen kasvatus on jätetty vain seurakunnan hoidettavaksi.

Kristillisen kasvatuksen ja ”normaalin” kasvatuksen ero ei ole kovinkaan suuri; lähinnä kyse on siitä, kerrotaanko lapsille Raamatun tarinoita vai ei. Kristillistä kasvatusta ei juurikaan tarvita päiväkotikäisille eikä kouluunkaan pitäisi opettaa omaa uskontoa vaan ennemmin yleistä uskontotietoa. Maallistuvassa yhteiskunnassa kirkko pyrkii pitämään kynsin ja hampain kiinni vallastaan korostamalla ”kristillisiä arvoja”, vaikka nuo arvot ovat jokaisen fiksun ihmisen oivallettavissa ilman turhaa jeesusteluakin.

Vanhempien mielipiteiden pohjalta jäi päällimmäiseksi vaikutelma, että vaikei usko vaikuttaisikaan omassa elämässä, se kuitenkin mielletään enimmäkseen positiiviseksi ja harmittomaksi asiaksi. Kärkkäitäkin mielipiteitä kristinuskon asemasta Suomessa ilmeni, mutta enemmistö vanhemmista koki, että kristillisyydestä on enemmän hyötyä kuin haittaa. Kristinuskon Suomessa on tavallaan aika näkymätöntä eikä arkipäivän kristillisyyttä ole enää samalla tavalla mukana ihmisten elämässä niin kuin ennen.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA PROSESSIN ARVIOINTIA

10.1 Tulosten pohdintaa

Selventääksemme, kuka kuuluu päiväkotilasten vanhempiin ja kuka seurakunnan päiväkerhoa käyvien lasten vanhempiin, kutsumme heitä kristillisiksi ja ei-uskonnollisiksi. Päädyimme tähän, jotta erottaisimme kestä puhutaan. Kutsumme kaikkia seurakunnan kerhoissa olevien lapsien vanhempia kristillisiksi, vaikka he eivät mieltäisi itseään uskonnollisiksi.

Ennen opinnäytetyön tutkimuksen toteuttamista meillä oli tietynlaisia ajatuksia ja ennakkoluuloja kristillisestä kasvatuksesta ja siitä, minkälaisia tuloksia saisimme. Oletimme kristillisten kasvattajien kasvatuksen eroavan jollakin tapaa ei-uskonnollisten kasvattajien kasvatuksesta. Ajattelimme, että seurakunnan päiväkerhossa lapsiaan käyttävillä vanhemmilla olisi enemmän kristillisiksi arvoiksi luokiteltavia arvoja ja tapoja kuin päiväkodissa olevien lasten vanhemmilla. Lisäksi olimme sitä mieltä, että seurakunnan kerhoihin lapsensa vievät vanhemmat olisivat näkyvästi uskonnollisempia kuin Röllilästen vanhemmat.

Oletimme, että päiväkerholasten vanhempien vastauksissa näkyisi enemmän kristillisen kasvatuksen piirteitä, jotka ilmenisivät esimerkiksi arvoissa tai kristillisissä tavoissa. Ajattelimme myös, että päiväkerholasten vanhemmat olisivat kasvattajina hiukan tiukempia kuin päiväkotilasten vanhemmat. Päiväkoti Röllin lasten vanhempien oletimme olevan vapaampia kasvattajia kuin päiväkerholasten vanhempien. Nykypäivänä on kovasti puhuttu lasten heikentyneestä kurista, mutta kristilliseen kasvatukseen taas yhdistetään tietyt rajat ja nöyryys sekä vanhempien kunnioittaminen, eli niin sanotut perinteiset arvot. Ajattelimme, että ei-uskonnollisten vanhempien vastauksissa saattaisi tulla ilmi jonkin verran kielteistä asennetta kristinuskoa kohtaan, jonka moni kokee nykypäivänä suvaitsemattomana tai vanhanaikaisena.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että lasten kasvatusta on melko samanlaista sekä kristillisillä että ei-uskonnollisilla vanhemmilla. Jokaisella vanhemmalla on ominaispiirteensä lapsensa kasvatuksessa, mutta pääpiirteittäin vastaajien lapsilleen antama kasvatusta on

samansuuntaista. Tuloksista havaitsimme, että kristillisten vanhempien antama kasvatusta on ehkä hieman tiukempaa, koska avoimissa vastauksissa korostui esimerkiksi kurin ja rajojen merkitys. Päiväkotilasten vanhempien vastauksista taas tuli esille lapsen ehdoilla eläminen ja kasvatuksen vapaampi suunta tänä päivänä. Tulimme siis tulokseen, ettei kristillinen kasvatusta vastaajiemme mielestä merkittävästi eroa ei-kristillisestä kasvatuksesta. Kyse on lähinnä uskosta: kasvatusta mielletään kristilliseksi mikäli sen antaja on itsekin kristillinen.

Odottamaamme kielteistä asennetta ei vastauksissa esiintynyt paljon, vain osa miehistä koki kristillisyyden negatiiviseksi asiaksi. Miesten vastauksissa esiintyi ristiriitaisuuksia, kuten että he toteavat lapsensa saavan kristillisen kasvatusta, mutta eivät kuitenkaan itse koe olevansa kasvattajina kristillisiä. He eivät myöskään tunnusta lapsensa kasvatuksessa olevan kristillisiä piirteitä. Ihmettelimme, miten kasvatusta voi olla kristillistä, mikäli siinä ei ole kristillisiä piirteitä? Mietimme, kokivatko vastanneet lastensa kasvatuksessa olevan sellaisia yleisesti hyväksyttäviä piirteitä, joita voi myös ajatella kristillisinä, vaikka he eivät itse niin ajattelisi. He saattavat myös tarkoittaa, että jokin ulkopuolinen taho kuten seurakunnan päiväkerho tai koulu huolehtii lasten kristillisestä kasvatuksesta.

Vain yksi miehistä oli sitä mieltä, että uskontokasvatusta kuuluu päiväkoteihin. Tässä mietimme sitä, miten lapsi saa kristillisen kasvatusta, mikäli vanhempi ei koe itseään kristilliseksi kasvattajaksi eikä uskontokasvatusta kuulu päiväkoteihin. Tarkoittaako tämä, ettei kodissa ole ollenkaan kristillistä kasvatusta vai onko toinen vanhempi vastuussa kristillisyydestä? Mietimme myös, onko vastauksien ristiriitaisuuteen vaikuttanut lomakkeemme kysymysten asettelu. Vastausten selkiyttämiseksi olisimme voineet kysyä molempien vanhempien mielipidettä kasvatusta kristillisyydestä poistamaan ristiriidan mahdollisuudet. Olisimme voineet myös lisätä kohtia, joissa on mahdollista kertoa tarkemmin valitsemistaan vaihtoehdoista.

Kyselylomakkeessa halusimme selvittää, mitä vanhemmat ajattelevat kristillisestä kasvatuksesta suhteessa ei-uskonnolliseen kasvatukseen. Itse ajattelemme kristillisten arvojen olevan melko samanlaisia yleensä vallitsevien arvojen kanssa. Kristilliseksi arvoiksi miellämme esimerkiksi Raamatusta nousevat arvot, kuten lähimmäisen kunnioituksen. Meistä tuntui mielenkiintoiselta selvittää, mitä mieltä vanhemmat ovat tämän päivän

kasvatuksesta. Olisivatko mielipiteet samansuuntaisia meidän olettamuksemme kanssa, että kristillinen kasvatus ja ei-uskonnollinen kasvatus ovat pohjimmiltaan melko samankaltaisia?

Tuloksissa ei suoranaisesti näkynyt eroja kristillisten arvojen ja ei-uskonnollisessa kasvatuksessa vallitsevien arvojen välillä. Monet vanhemmat kokivat, että arvot ovat samanlaisia riippumatta siitä, onko kasvattaja uskonnollinen vai ei. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että kristilliset arvot nousevat suoraan Raamatusta ja esimerkiksi kymmenestä käskystä. Hämmästyimme huomiota, että vanhemmat eivät välttämättä miellä itseään uskonnolliseksi, mutta haluavat kuitenkin opettaa lapselleen kristillisiä arvoja tuomalla hänet seurakunnan päiväkerhoon tai pitävät arvossa sitä, että seurakunnasta käydään pitämässä tuokioita päiväkodissa. Tämä osaltaan kertoo siitä, miten kristillinen perinne Suomessa on sekoittunut luontevasti ihmisten arkielämään. Moni ei-uskonnollinen ihminen elää huomaamattaan kristillisiä periaatteita mukailien, mutta ei koe itseään välttämättä uskonnolliseksi.

Vanhempien vastauksista teimme päätelmän, että pohjimmiltaan kaikki lapsille annettava kasvatus on samanlaista, mutta se on riippuvaista paikasta ja olosuhteista. Kasvatus on siis samankaltaista, on se sitten seurakunnan varhaiskasvatusta tai kunnallisen päiväkodin antamaa kasvatusta. Seurakunnassa toimintaa sävyttää vain näkyvämmät kristillisyyden muodot kuten hartaudet ja rukoulu. Ei-uskonnollisessa ympäristössä toiminta saattaa muuten olla ihan samanlaista, mutta ilman tällaisia selkeitä kristillisiä tapoja. Saimme siis vastauksen kahteen tutkimuskysymykseemme, että koska periaatteessa kristillinen kasvatus ei eroa ei-uskonnollisesta kasvatuksesta, sitä siten ilmenee myös päiväkotitöissä. Se näkyy ehkä selvimmin lapsille opetettavissa arvoissa ja hyvissä tavoissa sekä myös kulttuuriimme kuuluvien uskonnollisten juhlien viettämisessä.

Meillä oli ennakkoluulo, jossa nuoret vanhemmat (21–35-vuotiaat) olisivat vähemmän uskonnollisia kuin vanhemmat vastaajat. Mikäli ennakkoluulomme olisi oikea, oletimme sen näkyvän tutkimustuloksissa. Miesvastaajien emme olettaneet erottuvan joukosta, vaan ajattelimme heidän olevan naisten kanssa samoilla linjoilla mielipiteissään. Naisten ja miesten välistä vertailua vaikeutti miesvastaajien vähäinen määrä (n=4).

Tutkimustulokset tukivat ennako-oletustamme siitä, että nuoret vanhemmat olisivat vähemmän uskonnollisia siltä osin, että 67 % heistä ei tuntenut olevansa kristillinen kasvattaja. Kuitenkin tulokset osoittivat myös, että nuorista vanhemmista 79 % halusi lapsensa saavan kristillisen kasvatuksen. Miksi vanhemmat haluavat kristillisen kasvatuksen lapsilleen, jos he eivät koe itseään kristillisiksi kasvattajiksi?

Vanhemmat arvostavat päiväkerhon kristillistä arvopohjaa ja kokevat tärkeäksi, että päiväkerhossa lapsi saa kokemuksia ja aineksia kristillisen elämäntätömuksen rakentamiseen. Vanhempien ja lastenohjaajien käymissä keskusteluissa nousee monesti esille, että vanhemmat tuovat lapsen kerhoon siksi, että täällä lapsi oppii rukoilemaan ja tuntemaan Jumalan. Vanhemmat pitävät myös tärkeänä, että kerhossa käymällä lapsi oppii kehittämään sosiaalisia taitojaan ryhmässä. (Saarinen 1997a, 131.) Tutkimustuloksemme vahvistivat edellä kerrottua asiaa, koska vanhempien mielipiteissä toistuivat nämä seikat.

10.2 Aiempien tutkimusten vertailua omiin tuloksiimme

Miia Hakalan pro gradu-työn tulokset lastentarhanopettajille tehdyssä kyselyssä päiväkotien uskontokasvatuksesta ovat hyvin samanlaisia huolimatta siitä, että meidän tutkimuksemme on tehty vanhemmille. Tutkimuksessamme vanhemmista 41 % oli sitä mieltä, että uskontokasvatus kuuluu päiväkoteihin. Siinä tuli esille, että uskontokasvatus ja kristillinen kasvatus ovat osa kulttuuriperintöä. Tärkeinä kristillisen kasvatuksen muotoina tulivat esille seurakunnan vierailut, kirkossa käynnit ja lasten jumalanpalvelukset. Tutkimuksessamme tuli esille, että 29 % vanhemmista koki päiväkodin ja seurakunnan välisen yhteistyön tärkeäksi ja 47 % melko tärkeäksi.

Luukkaisen ja Pölläsen saamat tulokset ovat samansuuntaisia omiemme kanssa. Oikeanlaisten arvojen omaksuminen koettiin tärkeäksi kristillisen kasvatuksen piirteeksi, jonka kautta elämään saadaan myös turvallisuutta. Vanhemmat kokivat myös lapsensa saavan kokemuksia ja aineksia kristillisen elämäntätömuksensa rakentamiseen. Päiväkoti Röllin lasten vanhempien mielipiteistä kävi myös ilmi, ettei kristillinen kasvatus juurikaan eroa ei-uskonnollisesta kasvatuksesta, mutta päiväkodissa uskonnollisuus näkyy lähinnä juuri kirkollisten juhlahyöien viettona.

Hongiston tuloksissa mielenkiintoista oli meidän tutkimuksemme kannalta vanhempien käsitykset siitä, kenelle vastuu kristillisestä kasvatuksesta kuuluu. Oletuksenamme oli, että vanhemmat kokisivat suurimman vastuun siitä kuuluvan itselleen, mutta sekä Hongiston että meidän tuloksissamme oli viitteitä muusta. Ulkopuolisten tahojen kuten seurakuntien ja koulujen vastuu tuntuu oleva suuri. Myös meidän tuloksissamme korostuivat kristillisen kasvatuksen eettiset ja moraaliset arvot sekä kristillisyyden tärkeys vanhemmille.

10.3 Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kyselylomakkeen tarkistutimme pari kertaa ennen esitestausta, jossa ei enää ilmennyt korjausehdotuksia. Saimme vastaukset, jotka halusimme, vaikka huomasimme aineistoa läpikäydessä puutteita kyselylomakkeessa. Väittämien ohjeistuksissa oli erilaiset vastausvaihtoehdot kuin varsinaisissa väittämissä. Päädyimme valitsemaan tuloksia kirjatesamme varsinaisten väittämien vastausvaihtoehdot. Väittämien kohdalla ei kuitenkaan ilmennyt ongelmia, koska vastausvaihtoehdot olivat niin samankaltaisia. Ohjeet olivat kuitenkin siltä osin hyvät, että kohderyhmä oli vastannut juuri heitä koskeviin kysymyksiin. Kyselylomake siis oli sama sekä seurakunnan päiväkerholasten vanhemmille että päiväkotilasten vanhemmille, mutta päiväkotia koskeviin kysymyksiin vastasivat pelkästään päiväkotilasten vanhemmat. Olisimme voineet perehtyä hieman paremmin teoriaan, ennen kuin aloimme työstää kyselylomaketta. Tämän vuoksi käytimme lomakkeessa käsitettä kristillinen kasvatusta myös päiväkodissa käytettävän uskontokasvatuksen rinnalla.

Kyllä/ei -kysymyksissä moni vastaaja oli jättänyt vastaamatta. Olisimme halunneet kysymyksiin vastattavan, vaikka vastaajalla ei olisi täysin varmaa mielipidettä asiasta. Emme halunneet antaa ”en tiedä”-vaihtoehtoa, koska koimme ettemme tällöin saisi tarvitsemiamme vastauksia. Ilmeisesti se olisi kuitenkin ollut tarpeen, koska moni oli varmaan tästä syystä jättänyt vastaamatta. Osa vastaajista oli myös ympäröinyt molemmat vaihtoehdot tai kirjoittanut marginaaliin lisäselvityksiä. Huomioimme nämä selvitykset tuloksissamme. Jätimme kuitenkin kaikki sellaiset kohdat huomioimatta, joihin ei ollut ohjeiden mukaisesti vastattu.

Avoimiin kysymyksiin saimme hyviä ja runsaitakin vastauksia, mutta osa ilmeisesti koki niihin vastaamisen omin sanoin hankalaksi. Muutamasta vastaamattomasta kysymyksestä ei kuitenkaan ollut haittaa, koska suurin osa oli kuitenkin vastannut kysymyksiin. Avointen kysymysten vastaukset kirjoitimme suorina lainauksina, joista osaa käytämme opinnäytetyössämme.

Alun perin kyselylomakkeita annoimme jakoon 66 kappaletta, mutta päiväkerhojen vanhempien vähäisen vastaajamäärän vuoksi lomakkeita laitettiin jakoon vielä 30 kappaletta Luhangan ja Leivonmäen seurakuntiin. Yhdeksi syyksi aineiston vähyyteen epäilimme vastaajien kokevan palauttamisen vaikeaksi, koska kyselylomakkeet piti palauttaa ilman kirjekuoria työntekijälle. Vastaavaa ongelmaa ei ilmennyt päiväkodissa, ehkä siksi että Röllin työntekijät olivat antaneet lomakkeiden mukana palautuskuoret. Aineiston vähäisyys saattoi myös johtua muista syistä, kuten ajan- tai mielenkiinnonpuutteesta. Seurakuntaan menneisiin lisäkyselyihin muokkasimme hieman saatekirjettä niin, että korostimme vastausten tärkeyttä tutkimuksemme onnistumiselle. Lisäksi annoimme mukana palautuskuoret parantaaksemme vastaajien anonymiteettia.

Yhteistyön yhteistyökumppaneiden kanssa koemme jääneen ehkä liian vähäiseksi. Olimme itse voineet olla aktiivisempia pitämään yhteyttä ja kertomaan työn edistymisestä. Osasyynä tähän oli aikataulumme viivästys, koska saimme kyselylomakkeen valmiiksi aiottua myöhemmin. Yhteistyökumppaneihin pidimme yhteyttä vain tarpeen vaatiessa, koska koimme ettei tarpeeton yhteydenpito ollut oleellista. Matkojen etäisyys vaikutti myös vierailujen määrään. Opinnäytetyömme teko ei kuitenkaan millään lailla kärsinyt vähäisestä yhteydenpidosta huolimatta, sillä tarvittaessa saimme apua ja tukea.

10.4 Prosessin pohdintaa

Opinnäytetyömme lähti alkuun hitaasti mutta varmasti. Opinnäytetyön suunnitelma oli tarkkaan mietitty ja olimme selvillä siitä, mitä milloinkin kuuluisi tehdä. Meillä oli suunniteltu aikataulu, jossa oli joustovaraa, jota myös käytimme. Muutoksia aikatauluun aiheutui kyselylomakkeiden teon viivästymisestä ja siitä, että lomakkeita piti jakaa toinen kierros. Myös kahteen osaan jaettu työharjoittelu ja muut opinnot hankaloittivat yhdessä työskentelyä. Tulosten analysointi onnistui vain koulun tietokoneilla, mikä vai-

kutti aikatauluun. Opinnäytetyön tekoa hankaloitti myös vaikeus saada ohjausta. Ohjauksen hakuun vaikutti asuminen eri paikkakunnilla ja aikataulujen yhteensopimattomuus.

Yhteistyö tekijöiden välillä on sujunut moitteettomasti ja sujuvasti. Tutkimuksen tekeminen oli erittäin mielenkiintoista ja antoisaa, koska pystyimme itse vaikuttamaan aiheeseen ja tekotapaan. Olemme saaneet valmiuksia ammatillisen tutkimuksen tekoon ja kokemusta erilaisten työelämäyhteisöjen kanssa toimimisesta. Pitkäkestoinen työskentely on opettanut meille pitkäjänteisyyttä ja monipuolisia tiedonhankintatapoja. Olemme opinnäytetyötä tehdessämme oppineet myös enemmän omista arvoistamme ja niiden vaikutuksesta tuleviin ammatteihimme. Olemme huomanneet, että omalla persoonallamme voimme vaikuttaa positiivisesti siihen mitä teemme. Omien ammatillisten taitojen ollessa riittävät, voimme luottaa omiin kykyihimme ja työskennellä asiakkaita palvellon. Opinnäytetyötä tehdessä olemme kohdanneet vaikeuksia ja ongelmia, joista selviäminen on antanut meille valmiuksia ongelmanratkaisutaitoon kuten myös työelämässä selviämiseen. Kuten ihmisen kasvukin alkaa jo lapsena jatkuen koko eliniän, myös ammatillinen kasvu kehittyy työtä tehdessä.

Toivomme, että työstämme olisi hyötyä seurakunnan ja päiväkodin yhteistyön kehittämisessä ja avoimuuden lisäämisessä. Vanhempien mielipiteiden ollessa tiedossa yhteistyökumppaneidemme on helpompi jatkaa toimintaa tai kehittää sitä. Opinnäytetyöstämme saisi jatkotutkimuksen esimerkiksi tutkimalla miesten näkökulmaa kristillisestä kasvatuksesta. Meidän tutkimukseemme miehiä osallistui niukasti, joten jatkotutkimuksella saisi tarkemmin selville miesten mielipiteitä uskonnollisuudesta. Jatkotutkimuksen saisi myös tekemällä samanlaisen tutkimuksen eri paikkakunnilla. Paikkakuntien kristillistä kasvatusta voisi vertailla keskenään. Olisi mielenkiintoista tietää onko paikkakuntien kristillisessä kasvatuksessa tai uskonnollisuudessa eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia.

LÄHTEET

- Alopaeus-Karhunen, Pirkko & Wennermark, Pirjo-Liisa 2004. Evankelisluterilaisen kirkon lapsityön historiaa. Teoksessa Leena Heinonen; Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 13–23.
- Brotherus, Annu; Helimäki, Elina & Hytönen, Juhani 1994. Opetus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY.
- Haapamäki, Jouko 2000. Näkökulmia päivähoidon yhteisöllisyyteen. Teoksessa Jouko Haapamäki; Kalevi Kaipio; Soili Keskinen; Ilkka Uusitalo & Maria Kuoksa (toim.) Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 14–32.
- Hakala, Miia 2001. Päiväkotien uskontokasvatus Lahdessa: Lastentarhanopettajien tehtävissä toimivien kasvattajien käsitykset ja käytänteet. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma. PDF-tiedosto. Viitattu 31.3.2011.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18161/miiahaka.pdf?sequence=1>.
- Halme, Lasse 2008. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Suomalaisen arvopohjan juuret. Teoksessa Tiina Kangasmaa; Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 24–28.
- Hay, David & Nye, Rebecca 1998. *The spirit of the child*. London: HarperCollins.
- Helander, Eila 2007. Keitä ovat kirkon uskovaiset? Teoksessa Aku Visala (toim.) *Kirkko ja usko tämän päivän Suomessa*. Helsinki: Suomalainen Teologinen kirjallisuusseura, 147–159.
- Hilkska, Päivi 2004. Monikulttuurisuuden kohtaaminen. Teoksessa Leena Heinonen; Juha Luodeslampi & Leena Salmensaari (toim.) *Lapsityön käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja Oy, 73–88.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Hongisto, Heidi 2001. Seurakunnan päiväkerho perheen kristillisen kasvatuksen tukijana. Pieksämäki: Diakonia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila-Haapakoski, Sanna & Nivala, Veijo 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Oulu: Varhaiskasvatus 90.
- Jolkkonen, Jari 2006. Synkkä luterilaisuus? Kansankirkko kansakunnan syntipukkina. Teoksessa Aappo Laitinen (toim.) Kristinusko Suomessa. Karjalan teologisen seurauksen, Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran ja Joensuun yliopiston symposiumissa marraskuussa 2005 pidetyt esitelmät. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura, 185–204.
- Joutsan seurakunta i.a.a. Joutsan seurakunta. Viitattu 27.10.2010.
<http://www.joutsanseurakunta.fi/historia.php>.
- Joutsan seurakunta i.a.b. Joutsan seurakunta. Viitattu 27.10.2010.
<http://www.joutsanseurakunta.fi/lapsityo.php>.
- Järvinen, Mervi; Laine, Anne & Hellman-Suominen Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Kallioniemi, Arto 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus monikulttuuristuvassa maailmassa. Teoksessa Päivi Hilska; Arto Kallioniemi & Juha Luodlampi (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Hämeenlinna: Karisto Oy, 11–37.
- Kallioniemi, Arto 2008. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Kansanlastentarhasta päiväkotiin. Teoksessa Tiina Kangasmaa; Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 9–23.
- Kangasmaa, Tiina; Petäjä, Heljä & Vuorelma, Päivi 2008. Uskontokasvatus ja varhaiskasvatusympäristö. Teoksessa Tiina Kangasmaa; Heljä Petäjä & Päivi Vuorelma (toim.) Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 47–52.
- Kantola, Ilkka 2004. Lapsityön teologian edellytyksiä. Teoksessa Leena Heinonen; Juha Luodlampi & Leena Salmensaari (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 105–117.
- Kinnunen, Saara 1996. Luottamustehtävä. Koti lapsen hengellisen kasvun tukijana. Helsinki: Karas-sana.
- Kirkon tutkimuskeskus 2008. Monikasvoinen kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Viitattu 27.10.2010.

tattu 1.2.2011.

http://www.evl.fi/kkh/ktk/nelivuotiskertomus2004_2007/kertomus.pdf.

Kääriäinen, Kimmo; Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo 2003. Moderni kirkkokansa.

Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. Viitattu 1.2.2011.

[http://apostoli6.evl.fi/julkaisut.nsf/0/2B242ADD3D689D61C225737E00359C5E/\\$file/82.pdf](http://apostoli6.evl.fi/julkaisut.nsf/0/2B242ADD3D689D61C225737E00359C5E/$file/82.pdf).

Laki lasten päivähoitosta 1973. 36/19.1.1973. Finlex – Valtion säädöstietopankki.

Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 16.2.2010.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.

Luukkainen, Virpi & Pöllänen, Tanja 2005. Kristillisyys osana päivähoiton arkea. Tutkimus kristillisten päiväkotien antaman uskontokasvatuksen merkityksestä. Pieksämäki: Diakonia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Pieksämäki: Diakonia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Luukkonen, Liisa 1997. Lapsen kehitys. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-KIRJAT/Lasten Keskus, 30–49.

Helsinki: LK-KIRJAT/Lasten Keskus, 30–49.

Luumi, Pertti 1997. Kasteen kautta seurakuntaan. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-KIRJAT/Lasten Keskus, 79–86.

Helsinki: LK-KIRJAT/Lasten Keskus, 79–86.

Meidän kirkko 2007. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Viitattu 1.3.2011.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Viitattu 1.3.2011.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf).

Monikasvoinen kirkko 2008. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2004-2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/\\$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9297F603C875C1C8C225770A002E3448/$FILE/kirkon_strategia_2015_mietinto.pdf).

Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatustiete? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 63–82.

Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 63–82.

Niemelä, Kati 2006. Millainen on nyky-suomalaisen usko? Teoksessa Aappo Laitinen (toim.) Kristinuskon Suomessa. Karjalan teologisen seurakan, Suomalaisen

Kristinuskon Suomessa. Karjalan teologisen seurakan, Suomalaisen

- Teologisen Kirjallisuusseuran ja Joensuun yliopiston symposiumissa marraskuussa 2005 pidetyt esitelmät. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura, 264–275.
- Peltonen, Aimo 1986. Päiväkerho ja kristillinen ihmiskäsitys. Teoksessa Leena Ahteenmäki-Pelkonen; Pirkko-Liisa Alopaeus-Karhunen; Anja Porio; Terttu Suuronen & Katri Alvesalo-Heikkilä (toim.) Päiväkerhotyön käsikirja. Helsinki: Lasten Keskus, 94–97.
- Petäjä, Heljä 2008. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus, 121–129.
- Päiväkoti Rölli i.a.Viitattu 26.10.2010. <http://www.joutsa.fi/rolli/>
- Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Ritmala, Marjo; Ojanen, Tuija; Sivén, Tuula; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2010. Lapsen aika. Helsinki: WSOY pro Oy.
- Saarinen, Seija 1997a. Päiväkerhotyö osana kirkon lapsityötä. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-KIRJAT/Lasten Keskus, 130–135.
- Saarinen, Seija 1997b. Kohti konstruktivistista oppimiskäsitystä. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-KIRJAT/Lasten Keskus, 50–59.
- Saarinen, Seija 2002. Uskontokasvatuksen arkea ja juhlaa. Teoksessa Seija Saarinen (toim.) Kaikille tilaa riittää: Päivähoidon uskontokasvatus. Helsinki: Lasten Keskus, 10–16.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 26.10.2010. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066> . Tuloste tekijän hallussa.
- Tilastokeskus 2011. Väestörakenne 2010. Viitattu 18.4.2011. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2010/vaerak_2010_2011-03-18_tie_001_fi.html.
- Tirri, Kirsi 2002. Lapsen uskon maailma ja sen kohtaaminen. Teoksessa Seija Saarinen (toim.) Kaikille tilaa riittää: Päivähoidon uskontokasvatus. Helsinki: Lasten Keskus, 17–27.

Varttua – varhaiskasvatuksen verkkopalvelu 2010. Viitattu 26.10.2010.

<http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/varhaiskasvatus/arvot/Arvot.htm>.

Välimäki, Anna-Leena 1999. Lasten hoitopuu. Lasten päivähoitojärjestelmä Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Ylönen, Hilikka & Luumi, Pertti 2002. Kertomus on tie. Sadut ja raamatunkertomukset lasten maailmassa. Helsinki: Lasten Keskus.

LIITE 1. TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Kevät 2010

Hei!

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa Pieksämäen yksikössä sosionomeiksi ja kirkon nuorisotyönohjaajiksi, toinen meistä suorittaa myös lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden. Olemme tekemässä opinnäytetyötä uskontokasvatuksesta Joutsan seudun seurakunnan päiväkerhoissa ja päiväkotit Röllissä. Pyytäisimme Teiltä lupaa tutkimuksemme toteuttamiseen. Tutkimuksessamme pyrimme selvittämään, onko seurakunnan ja kunnallisen päiväkodin kasvatuksessa samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia.

Tutkimus on tarkoitus toteuttaa vanhemmille annettavilla kyselylomakkeilla, joiden jaossa ja takaisin keruussa tarvitsemme työntekijöidenne apua. Vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja ne hävitetään asianmukaisesti kun tulokset on analysoitu.

Pyydämme teitä vastaamaan kirjallisesti tutkimuslupa-anomukseemme.

Ystävällisin terveisin:

Linda Kuisma

puh. xxx-xxxxxxx

Hanna-Mari Veteläinen

puh. xxx-xxxxxxx

LIITE 2. SAATEKIRJE VANHEMMILLE

SAATEKIRJE

4.10.2010

ARVOISAT VANHEMMAT!

Olemme kaksi sosionomi- ja kirkon nuorisotyönohjaajaopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta Pieksämäen yksiköstä, toinen meistä suorittaa myös lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Teemme parhaillaan opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on selvittää, millaista on kristillinen kasvatusta Joutsan seudun päiväkodissa ja seurakunnan kerhoissa käyvillä lapsilla, mikäli sitä on. Haluamme myös selvittää, mitä samankaltaisuuksia ja eroja on päiväkodissa käyvien ja seurakunnan päiväkerhoissa käyvien lasten kasvatuksessa.

Kyselylomakkeet tulevat ainoastaan tekijöiden käyttöön ja niitä kohdellaan huolella. Noudamme lomakkeet itse päiväkodista ja seurakunnasta, eikä niitä käytetä välikäsien kautta. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Pyydämme teitä ystävällisesti palauttamaan kyselylomakkeen lapsenne hoitopaikan työntekijöille kahden viikon kuluessa, perjantaihin 15.10 mennessä. Vastauksellanne on opinnäytetyömme onnistumisen kannalta hyvin tärkeä merkitys.

Kyselylomakkeet ovat täysin samanlaisia riippumatta siitä, menevätkö ne seurakuntaan vai päiväkotiin. Tämä siitä syystä, että tulosten laskeminen ja yhteenvetojen tekeminen lopullisista vastauksista on helpompaa. Pyydämmekin kärsivällisyyttä vastatessanne, mikäli jotkut kyselyn kohdist eivät toteudu kohdallanne.

Mikäli teillä on kysyttävää tutkimukseemme tai opinnäytetyöhöemme liittyen, vastaamme teille mielellämme. Kiitos jo etukäteen vaivannäöstänne ja hyvää syksyn jatkoa!

Yhteistyöterveisin:

Linda Kuisma
puh. xxx-xxxxxxx
linda.kuisma@student.diak.fi

Hanna-Mari Veteläinen
puh. xxx-xxxxxxx
hanna-mari.vetelainen@student.diak.fi

LIITE 3: KYSELYLOMAKE

KYSELYLOMAKE

Olkaa hyvä ja ympyröikää seuraavista kysymyksistä sopivin vaihtoehto.

1. Vastaajan ikä
1. alle 21-vuotias
  2. 21–35-vuotias
  3. 35–45-vuotias
  4. yli 45-vuotias
2. Vastaajan sukupuoli
1. Nainen
  2. Mies
3. Lapsenne käy
1. Joutsan seurakunnan päiväkerhossa
  2. Joutsan kunnan päiväkotia Röllissä
  3. On käynyt aiemmin Joutsan seurakunnan päiväkerhossa
  4. On käynyt aiemmin päiväkotia Röllissä

Jos vastasitte kohtiin **2** tai **4**, siirtykää kysymykseen **5**.

4. Miten pitkään lapsenne on käynyt Joutsan seurakunnan päiväkerhossa?
1. 0- 6kk
  2. 6 kk – 1 vuosi
  3. 1-2 vuotta
  4. yli 2 vuotta
5. Miten pitkään lapsenne on ollut hoidossa Joutsan kunnan päiväkotia Röllissä?
1. 0- 6kk
  2. 6 kk – 1 vuosi
  3. 1- 2 vuotta
  4. yli 2 vuotta

Kristillisen kasvatuksen ilmeneminen Joutsan seurakunnan päiväkerhoissa ja/tai Joutsan kunnan päiväkotiki Röllissä vanhempien näkökulmasta.

6. Saako lapsenne kristillisen kasvatuksen?

1. Kyllä
2. Ei

7. Onko lapsenne kasvatuksessa piirteitä, joita voisi kutsua kristillisiksi?

1. Kyllä
2. Ei

8. Miellättekö itsenne kristilliseksi kasvattajaksi?

1. Kyllä
2. Ei

9. Minkälaisia arvoja tänä päivänä on lasten kasvatuksessa? Voitte vastata vapaasti.

10. Minkälaisia ovat kristilliset arvot?

11. Ovatko teidän mielestänne kristilliset arvot samanlaisia kuin kasvatuksessa yleensä vallitsevat arvot?

1. Kyllä
2. Ei

12. Onko teille tärkeää, että lapsellenne opetetaan näitä arvoja?

1. Kyllä
2. Ei

13. Kuuluuko uskontokasvatus mielestänne myös päiväkoteihin?

1. Kyllä
2. Ei

Arvioikaa, kuinka hyvin seuraavat väittämät toteutuvat kohdallanne. Ympyröikää se numero, joka vastaa mielipidettänne.

4 = Täysin samaa mieltä, 3= Jokseenkin samaa mieltä, 2= Jokseenkin eri mieltä, 1= Täysin eri mieltä

Mikäli lapsenne ei ole päivähoitossa Röllissä, niin siirrykää kysymykseen **21**.

14. Lastenne hoitopaikka tukee teille tärkeitä arvoja.

Toteutuu täysin   4   3   2   1   Ei toteudu lainkaan

15. Päiväkodissa on mielestänne nähtävissä kristillisiä arvoja.

Toteutuu täysin   4   3   2   1   Ei toteudu lainkaan

16. Päiväkodissa on havaittavissa selkeitä kristillisiä tapoja, piirteitä tai symboleja.

Toteutuu täysin   4   3   2   1   Ei toteudu lainkaan

17. Mitä kristillisiä tapoja, piirteitä tai symboleita? Saat valita useita.

1. risti
2. kristillisiä kirjoja
3. rukoileminen
4. hengellisiä lauluja
5. muu, mikä?
6. ei mitään näistä

18. Koen tärkeänä seurakunnan ja päiväkodin välisen yhteistyön.

Toteutuu täysin   4   3   2   1   Ei toteudu lainkaan

19. Yhteistyötä seurakunnan ja päiväkodin välillä pitäisi kehittää.

1. Kyllä

2. Ei

20. Mitä hyvää mielestänne päiväkodin ja seurakunnan välisessä yhteistyössä on?

21. Millaisena te näette kristillisen kasvatuksen tänä päivänä?

Kiitos vastauksistanne!